

חצרות חסידים | משפחות | קהילות קודש | אנשי אמת

המבשר קהילות

יום שלישי י' בסיון תשפ"ג | גליון 673

מאיר עיניים

צוהר לפעילותו רבת האנפין של הרב מאיר לוריא ז"ל, מנכ"ל החינוך העצמאי || האיש שעמד בראש מערכת חינוך ילדי ישראל במשך עשרות שנים, שזכויותיו רבות מאד בביצור חומות החינוך העצמאי והרחבת יריעותיו || עמוד 12

קבר אחים בלובלין || שכנים ידעו לספר כי המקום שורץ רוחות רעות אולם לא ידעו פשר דבר || שמועות, עמוד 06

.....
תלמוד תורה בירושלים || רבי משה פרוש ז"ל למען תלמוד תורה כולל שומרי החומות בירושלים || קול ישראל, עמוד 22

שברי לוחות

רבי יעקב ראדישקובער ז"ל, העילוי שעלה לארץ הקודש והיה למדרש פליאה, כשמחד היה מופלא בגאונותו ובשנינותו, ומאידך ניכר היה שברון רוחו ונפשו שהיה חלק בלתי נפרד מתעלומת קורותיו || עמוד 18

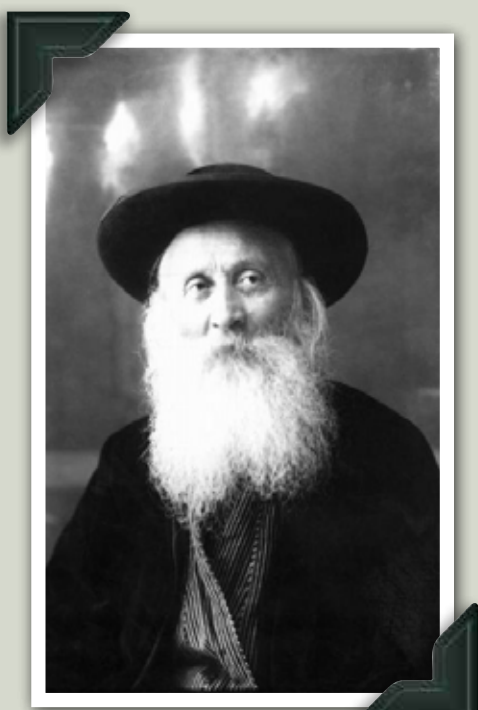

מפענח נעלמים

דיון שבועי של כותב המדור עם המומחה
לפענוח תמונות הרב ישכר בעריש ווייס מארה"ב

הדמויות לבית שאג-צוובנר

את התמונה הראשונה שלפנינו (תמונה מס' 01) פרסמנו כבר בעבר (בגיליון של יום כ"ח באדר) כאשר ציינו שמדובר בבנו של הגה"ק רבי אברהם שאג זי"ע, הלא הוא הרה"ח רבי יהודה לייב שאג (צוובנר) זצ"ל, מדמויות ההוד של ירושלים. ברם, בשבוע הנוכחי קיבלנו את מכתבה של הגב' ש. שאג, צאצאית המשפחה, שביקשה לדייק אותנו שהיהודי בתמונה אינו רבי יהודה לייב עצמו, אלא בנו, רבי יחזקאל. ובעוסקנו בדמויות של משפחת שאג-צוובנר צורף יחד עם המכתב תמונה מעניינת של בן אחר של רבי אברהם שאג, הלא הוא הרה"ח רבי יעקב צוובנר ז"ל והתמונה הזו, החדשה, הרי היא לפניכם (תמונה מס' 02).

חמישה מי יודע

1. באיזו מדינה נולד מרן ה'בית יוסף'?
2. על איזו עיר תיירותית, מכון רש"י את משמעות הפסוק בישעיהו: "שירו לה'... אים ויוש" ביהם"?
3. איזה ספר מוסר נודע חיבר רבינו אלעזר אזכרי זי"ע?
4. לאיזו שושלת התייחס הסופר הנודע רבי משה פראגער?
5. מי היה בנו הנודע של רבי יוסף קלאלאבריס (קלברזה)?

משפחה וקורותיה

מקורות וקורות שמות המשפחות מקרב מחננו,
צור מחצבתם, הרקע לשם, סיפורים ושביבי היסטוריה

משפחה נפוצה

שם המשפחה מינץ עתיק וקדמון הוא מאד, הרבה לפני שאנשים בעולם החלו לקרוא לעצמם בשם משפחה ככינוי מזהה, אנו כבר מוצאים אנשים ומשפחות שחתמו את עצמם בשם כינוי - מינץ. והשם הזה ממשיך להיות נפוץ גם כיום, בקהילות יהודיות רבות.

גדולי ישראל

במהלך השנים כולן, מצאנו רבנים גדולים, ביניהם ידועי שם מגדולי ישראל אשר נשאו את שם המשפחה ושם הכינוי - מינץ. כבר לפני חמש ושש מאות שנים, בתקופת התפר שבין הראשונים ל'אחרונים', אנו מוצאים את הרבנים וגדולי הדור שנשאו את שם הכינוי 'מינץ'. כמו "מהר"י מינץ" - רבינו יהודה בן אליעזר הלוי מינץ מפדובה, מגדולי הדור ורבו של הגה"ק מהר"ם קצינלבוין. כך גם בן דודו נודע לתהילה, "מהר"ם מינץ" - רבינו משה מינץ. גם במהלך השנים שלאחר מכן אנו מוצאים רבנים רבי תהילה אשר נושאים שם זה, כמו הגה"ק רבי משה מינץ זי"ע מגדולי רבה של בודפשט ומגדולי רבני הונגריה בדורו (הוא גם זכה להשתדך כמחותן עם מרנא ה'חתם סופר זי"ע), ועוד היד נטויה.

יוצאי מגנצא

וכעת לפשרו ופירושו של שם משפחה זה. 'מינץ', הלא הוא שיבוש של שם העיר 'מיינץ' הלא היא העיר 'מגנצא' הנודעת וההיסטורית שבגרמניה. יהודים יוצאי מגנצא (והיו רבים כאלה, נוכח פארה של קהילה זו) כונו 'מיינץ' ולאחר מכן 'מינץ' - עד עצם היום הזה.

אגודה אחת

4

מכתבים ומעללים

במות ציבור

5

קוראים כותבים

שמועות

6-7

קבר בלובלין

עולם יהודי

8-11

חדשות מקהילות

ישראל

רב פעלים

12-15

רבי מאיר לוריא ז"ל

זקניך

16-17

ר' ברוך טרקטין הי"ו

שברי לחות

18-21

רבי יעקב העילוי

קול ישראל

22-23

לפני 80 שנה

מתוך הארכיון

תמונת השער: רבי מאיר לוריא ז"ל, מנכ"ל החינוך העצמאי, בימיו הראשונים לפעילותו בשדה החינוך, עם תלמידים שרשם לחינוך התורני. **למטה מימין:** העילוי רבי יעקב מראדישקוב בשיחה תורנית עם הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל בגבעת ישיבת פוניבז' בבני ברק

מבט
היסטורי

קטוביץ'. היתה לראש פינה

בי"א בסיוון קם דבר בעיר קטוביץ' שבפולין כאשר הכריזו בה על היווסדותה של 'אגודת ישראל', בוועידה שנזכרת לדורות כ'ועידת קטוביץ'. כעת, ביום השנה של הוועידה בקטוביץ' נעלה על נס את ההיכל והמרכז היהודי הגדול בעיר, הלא הוא בית-הכנסת האגדי והמפואר אשר התנוסס בעיר והיווה מקור גאווה יהודית (עד שהגיעו הכורתיים שליחי השטן והעלוהו באש).

הדר בלתי רגיל

זוהי מהתמונות הבודדות המתעדות את פנים בית-הכנסת ואי אפשר להתיק ממנה את העין. ההשקעה הכבדה והאומנותית בכל פרט ופרט, מלמדת אותנו מושגים חדשים ב'כבוד את ה' מהונך'. מכל הפאר וההדר הזה לא נשאר כמעט מאומה, מלבד מנורת שבעת קנים גדולה ומפוארת, הנשמרת בקנאות במוזיאון המקומי - זכר לבית הכנסת המפואר שעלה בלהבות.

בתפארתו

בתמונה זו ניתן להתרשם מיופיו החיצוני של בית-הכנסת אשר נבנה בשנת תר"ס. פאר והדר בלתי רגילים עיטו אותו מכל כיוון. ניתן לראות גם את גינת הנוי הקטנה המקדימה לבית-הכנסת וגם את כיפת בית-הכנסת שעליה מתנוסס בגאון סמל 'מגן דוד' - עד שהוא נראה גם למרחקים.

הארכיטקטורה

הנה תמונה מזווית נוספת של בית הכנסת, הפעם מכיוון רחוב 'אוגו' סט שניידר', שוב אפשר לראות את הארכיטקטורה המהודרת. ואולי כאן המקום לציין את העובדה ההיסטורית, שבעת הקמתו, שכנה העיר קטוביץ' בתוך תחום שלטונה של גרמניה ורק לאחר מכן סופחה קטוביץ' לפולין.

אספקלריה אגודאית

תעלולי הסוכנות

התכתבויות הרואות כאן אור מתוך ארכיון מרכז אגודת ישראל - ירושלים, שופכות אור ומגלות עוד טפח ממעללי הסוכנות היהודית באותן שנות ראשית

ונשנים אצלכם, אנו רואים את חובתנו להציג בפניכם בקצרה את המקרה כפי שארע בפועל.

זיגפריד ריכטר קיבל מאיתנו סרטיפיקט. אבל בעקבות בקשותינו והאילווצים, ויתר מר זיגפריד ריכטר באוגוסט העבר על זכותו, והעביר זאת לטובתו של מר ארנרניץ שנאלץ לעזוב את וינה בנסיבות עגומות. על סמך סרטיפיקט זה, ניסה מר ארנרניץ להעלות את אשתו וילדיה, שגם הם היו בלחץ, אבל הניסיון נכשל. עקב כך, היינו שוב באוקטובר 1939, את בעל הסרטיפיקט המקורי, מר זיגפריד ריכטר, על הסרטיפיקט השייך ומיועד לאגו.

אתה, דוקטור יקר, הערת את תשומת לבנו שעל המינוי ישנה מז'נבה איזו הזמנה אחרת, שאנחנו לא היינו יכולים לשים לב אליה, ורק למען השלום החלנו בהתכתבות עם מר ברלס, שענה לנו בהתחמקות בוויראציות שונות. העובדה היא, שלמרות שהי סרטיפיקט שייך לאגו, הוא הועבר לכאורה על ידי ז'נבה, ליהודי אחר מוינה, בלי לשאול אותנו.

תוך כדי הדיונים השונים אתכם, הנמשכים עד עכשיו, שובץ מר ריכטר בסביבות ה-20 בדצמבר העבר - כשהי בקש על ידי המשרד הארצישראלי לסדר את מסמכיו, ומה שקרה מאז אתה יודע.

אם אתה לוקח על מצפונך שהמניפולציות הללו הביאו לכך שסרטיפיקט שהונפק על ידי אגו נמסר, בווינה או בז'נבה, למישהו אחר ולא לבעלים הנכונים - לא אנחנו נבוא לומר שזו התנהגות אפיינית!

לאחר שפטמתם אותנו בהטחות כה רבות, ומתוך רגישות למצב בו נמצאים כעת בני הזוג ריכטר, מתבקש מכם למען ההגינות והישר, לעשות הכל, בכל המהירות האפשרית, ואפשר עוד השבוע - להבטיח את יציאתם.

ישנן חובות מסוימות של כבוד שאסור להתעלם מהן. למרות שההנהלה הרשמית שלכם, המדברת בשם המוסר היהודי, סיבה להתערב בעניין זה, אנו נמשיך ללכת בדרך היהודית, כי דרישתנו כלפי הגוף שמנע מאתנו את הסרטיפיקט, היא לא רק מטעם המוסר היהודי. אלא גם בהתאם למה שהרשויות מחייבות. ואנחנו לא אומרים זאת כאיום, אלא כתואמים את ההצהרות שאתה, ד"ר רוטנברג היקר, מסרת לנו.

בהתאם למה שהרשויות מחייבות. ואנחנו לא אומרים זאת כאיום, אלא כתואמים את ההצהרות שאתה, ד"ר רוטנברג היקר, מסרת לנו.

בכבוד רב, ומתוך צפייה שתמלאו את חובתכם כלפי היחסים הידידותיים בין שני המוסדות שלנו, וברכת כל טוב.

על מעללי של ברלס אנו קוראים במכתב נוסף שכתב הרב רוזנהיים להר"מ פרוש ביום למחרת, ביום ה' אד"א: לאחר שמספר סרטיפיקטים היו זמינים ועדיין זמינים למשרד הארצישראלי בווינה, אנו למדים שבסוגיית הסרטיפיקטים של אוסטריה המי נוחלים כעת על ידי מר חיים ברלס בסוכנות היהודית בז'נבה, ניתן כעת לחלק מחדש את הסרטיפיקטים שלא נוצלו. המשרדים המרכזיים שלנו יצטרכו לפעול כדי שאגו יקבל את חלקה הראוי, ואנו מבקשים מכם לדאוג לכך שעובדה זו תצוין במכתב נמרץ על נקודה זו, כך שנוכל לקבל את הזכויות שלנו.

כפי שצוין פעמים רבות בעבר, אנו ניוונים רק מהמידע מהמשרד הארצישראלי ולנו אין דרך לבדוק את המידע הזה. כמוכ, נאמר שוב ושוב שאצלנו אין כלל סרטיפיקטים. המכתב הזה שיישלח לסוכנות היהודית צריך להיות מנוסח, בצורה הכי נחרצת פי כמה וכמה, כיוון שעדיין יש לנו מספר מקרים דחופים לטיפול.

במסגרת המצמצמת שלנו, לא נפרוס את המשך סיפורם של אותם סרטיפיקטים ספציפיים, וממרחק השנים בוודאי שלא נדע, מי בדיוק בין פקדי הסוכנות היה זה שהכשיל את פעולות ההצלה של הרב שטיינפלד. אם היה זה ד"ר רוטנברג בווינה, או מר ברלס בז'נבה. אולם כפי שהרב שטיינפלד עצמו ציין במכתבו, אנו עדים כאן להתנהגות אופיינית של הסוכנות היהודית, שבעזרת זרועות הפעולה שלה במשרדים הארצישראליים במדינות אירופה, וגם בווינה שכבר היתה תחת השלטון הנאצי, המי שיכו את פעולות ההכשלה לעליית יהודים חרדים לארץ.

אחרי שפירסמו במדורנו הקודם תמונה של ר' יעקב שלמה שטיינפלד, השיג לנו הר"ב ווייס תמונה איכותית שלמטען כבוד הרב שטיינפלד מן הראוי לפרסמה ובזאת מוגשת תודתנו להרב ווייס

אחת הטענות המרושעות ביותר של התנועה החילונית כלפי ההנהגה החרדית בשנות השואה היא, סביב העליה לארץ ישראל. כאילו שההנהגה החילונית היא זו שהצליחה לייצור בארץ ישראל את מקום המקלט לעם ישראל, ובגלל שההנהגה החרדית התנגדה לתנועה הציונית לא עלו המוני החרדים לארץ ונר תרו חשופים לגורלם הנורא בשואה.

רשעותה של הטענה היא כפולה ומכופלת, כי לא רק שהישוב היהודי בארץ היה נתון בסכנה מתמדת להתקפות רצח המוניות של הערבים. אלא בעיקר כי התנועה החילונית, היא זו ששלטה על שערי העליה לארץ, ובשיתוף פעולה עם השלטון הבריטי הגבילה וחסמה בכל כוחותיה את עלייתם של החרדים לארץ. סמל של ההתנהגות הפוליטית צרת העין כלפי החרדים, היה בחלוקת הסרטיפיקטים, אותם רשיונות העליה שהסוכנות היהודית היתה ממונה על חלוקתם.

בתחילה החרמה הסוכנות את החרדים לגמרי, וגם אחרי שהשלטון הבריטי נענה לשתדלנות אגודת ישראל ואילץ את הנהגת הסוכנות להקצות 6% מה סרטיפיקטים לחרדים, גם אז המשיכו פקדי הסוכנות להערים ולהעלים ולפגוע בכל דרך, למימוש עלייתם של אותו אחוז קטן של החרדים. עדות חותכת למעללי הסוכנות, נחשפת לפנינו בשורת המכתבים שבארכיון מרכז אגודת ישראל-ירושלים.

ב"ז אד"א ת"ש כותב מורנו הרב יעקב רוזנהיים אל הרב משה פרוש: אנו מצרפים עותק של מכתב שפנה ידידנו ויליוס שטיינפלד לד"ר רוטנברג, מנהיג משרד הסוכנות היהודית בווינה. יכול להיות שמר ברלאס נמצא בירושלים וכי תוכל לדון עמו בעניין ארנרניץ-ריכטר כדי לעודד הסדר מוקדם לפי הצעות וינה. זה בהחלט יהיה אפשרי עם מעט רצון טוב וטוב לב מטעם הסוכנות.

במאמרו הקודם כבר נודענו לפעולות ההצלה של מזכיר אגו בווינה ר' שלמה יעקב (ויליוס) שטיינפלד, וכאן אנו פוגשים באחת מהפרשיות העגומות, שבה הוא נתקל בפעולת ההצלה מול המחסום של הסוכנות.

בד"אד"א ת"ש כותב הרב שטיינפלד אל המשרד המרכזי של הסוכנות היהודית באירופה ששכן בז'נבה: היום כתבנו למשרד הארצישראלי כאן (ווינה), כדלהלן, ואין לנו מה להוסיף לתוכן של מכתב זה. אנו רק רוצים לציין שכל המכתבים שכתבתם לנו בעניין זה הם תירוצים גרידא. אנו מופתעים שהמנהל שלכם - ברלס, עדיין לא ניצל את ההזדמנות לשים סוף סוף קץ לעוול הזה. אנו מבקשים מכם שוב, לנקוט בכל הצעדים האפשריים בהקדם האפשרי, כדי שמר ריכטר - שנקלע למצב נואש כתוצאה מהדחיה המתמשכת הזו של עזיבתו - ישיג סוף סוף את הסרטיפיקט.

דמותו של חיים ברלס עלתה בתקופת השואה, בשנת תש"א בתפקידו כראש ועד ההצלה של הסוכנות באיסטנבול, כשפעל בשיתוף פעולה עם כל המפלגות, כשהנציג החרדי שם, היה עסקן ההצלה האגודאי ר' יעקב גריפל.

אמנם, גריפל עצמו כותב על ברלס (במכתב מ"ד אב תש"ג): "יודע את מלאכתו, רחוק מלקפח את זכותה של איזו מפלגה ואע"פ שהוא המנצח על הפעולה, אין הוא הגורם המכריע, והוא אינו אלא פקיד בלבד... האנשים המוציאים לפועל את הפעולות הם אנשי השמאל, וגם הסוכנות היא חסרת אונים להשתלט עליהם." אבל בשנת תש"ד, היה זה ברלס שכזרוע הביצוע של הסוכנות, הסגיר לידי הבריטים את שליח ההצלה של יהדות הונגריה מר יואל ברנד, והכשיל את יוזמת ההצלה מול הצורך אייכמן בעי סקה הידועה של "סחורות תמורת דם".

אבל כל נקדים את המאוחר, ונמשיך להציג את מכתבו של הרב שטיינפלד מיום ד' אד"א ת"ש למנהל המשרד הארצישראלי של הסוכנות בווינה - ד"ר אליס רוטנברג: לאחר שלא הצלחנו להשיג דבר בעניינו של זיגפריד ריכטר, למרות ביקורינו החוזרים

אגודה אחת

פרקים נבחרים בדברי ימי תנועת 'אגודת ישראל'

במות ציבור

כאילו אמר כל ספר התהילים תגובה לגיליון 672 - חג השבועות

שלום וברכה למען מערכת 'קהילות'

גרמתם לי עונג יו"ט מיוחד במינו עם הגיליון החגיגי על מזמורי תהלים לרגל היראצייט של דוד מלכא משיחא ע"ה בחג השבועות. כחסיד ברסלב זה כמה דורות ואבות אבותיי היו קשורים בלב ונפש לתלמידי הרה"ק מוהר"ן מברסלב זצ"ע, היה לי עונג וגם שמחה לקרוא מסה כה מאלפת ועשירה על עניינם וסגולתם של אמירת מזמורי תהלים בכל עת מצוא, כידוע שאצלנו בחצר הקודש ברסלב שמור מקום של כבוד מיוחד לקדושתם של פרקי תהלים.

כידוע, בברסלב אומרים את 'התיקון הכללי' - קובץ של עשרה פרקי תהילים אשר נבחרו על ידי רבי נחמן מברסלב כתיקון לפגמים שונים. התיקון הכללי מהווה תמצות של ספר תהלים עקב היותו דוגם את כל לשונות השירה שבתהילים (אשרי, ברכה, משכיל, שיר, ניצוח/למנצה, ניגון, תפילה, הודאה, מזמור, הללויה).

כתב הרה"צ מוהר"ר ר' שמואל הלר זצ"ל, בספה"ק "מי שמואל": שמי שאומר את העשרה קפיטל תהלים יחשב לו בשמים כאילו אמר את כל ספר התהלים, כי העשרה פרקים אלו הם הכלל של כל ספר תהלים. וכדברי הגה"ק והטהור רבי ברוך פנחס מסקאליא זצ"ל (נכד הבעש"ט) יאמרו נא ישראל את העשרה פרקי התהלים: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, נ"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ה, ק"ן, ובטח יוושעון בכל משאלות לבכם לטובה וינצלו מכל צרה בלי ספק בתוך כלל ישראל".

בספה"ק "פרפראות לחכמה" כתב: "זוה סגולה להינצל מכל המחבלים ומשחיתים ותאונות דרכים, וסגולה לפרנסה טובה, ולשידוכים, ולזרע של קיימא, לילדים בריאים, רפואות וישועות, ולצאת מכל

המחלות, ומבטלת כל כשרוג וכל עין רעה, ומסוגלת לצאת מכל משפט והסתבכות בחיים איזו שתהיה". בספה"ק 'ליקוטי מוהר"ן' (א, כט) כתב שאמירת התיקון הכללי היא סגולה לשפע. ומקובל אצל חסידי ברסלב לומר את הקאפיטלעך בכל יום אחרי תפילת שחרית – כיוון שבזמן התפילה זוכה האדם להתקרב יותר לקב"ה, ואמירת תיקון הכללי מנקה את המוח, כי הכל תלוי במוחו ומחשבתו של האדם. וכשמוחו נקי כך ישמר שלא יפול ממדרגתו וכך יוכל לעסוק במשא ומתן באמונה, ויוכל לכוון בכל פעולה ודיבור שעושה לפרנסתו שכוונתו לתת צדקה וכך יקל לו בפרנסה כל אותו היום.

יהי רצון שיתקבלו תפילתינו לרחמים ולרצון, ואם יהיה אחד מהקוראים שיתחזק באמירת התיקון הכללי בזכות הדברים המובאים כאן, והיה זה שכרינו.

בברכה להצלחה ולישועה

נחמן זקבך
ביתר עיילית

שוברים כל המחיצות תגובה לגיליון 672 - חג השבועות

"הקשבתי בדריכות למתרחש סביבי ועיני ביצעו סריקה פנורמית מזהרה מהבנין בו היו חברי ישנים שהיה ממוקם בתחתית הגבעה כ 350- מטרים מעמדת השמירה, לעבר כל העמק סביבי. פתאום שמעתי באוזן ימין רעשים מוזרים ומשונים ממרחק של 20 מטרים ממני. חשתי ברוח חזקה מאוד המכה בבני עד כדי נפילה מהכסא שישבתי על רצפת גג מחסן הפרדס, כאשר הנשק שברשותי מסוג 16-mm ארוך מכון לפרדס, ממנו הגיעו הרעשים.

"פתאום שומע אני באוזני - 45" מעלות" (עד היום אינני שוכח את הקול המוזר שהגיע לאוזני) בלי לחשוב פעמיים הזותי את הנשק, כמו רובוט, 45 מעלות ימינה לכיוון הרעש שבתוך הפרדס. סחשתי את הדק הרובה עד לריקון כל הכדורים שבמחסנתי! מעוצמת רעש הירי לא שמעתי למספר דקות... החבר'ה שהיו בתוך המבנה התעוררו לשמע הפיצוצים והיריות, וצעקו עלי מדוע הערתי אותם. "אחד מהם ממש כעס עלי. "שמעת איזה ציפור והתחלת לירות לכל הכיוונים?!" שאל בכעס לא מוסתר. הוא נכנס לעומק הפרדס, ופתאום החל לצעוק: "חברה! בואו הנה, תראו מה קורה כאן!" התקרבנו אליו וראינו שהוא מצביע עלי ועל 3 מחבלים מזוינים בכלי נשק מחדירים הכוללים סכינים, שבריות, ונשקי לחימה חדישים עם משתיקי קול, כשהם שוכבים על גבם מחוררים מכדורי הרובה שיריתי! הם תכננו 'לנטרל' אותי ולחסל את כל חברי הישנים, והקדוש ברוך הוא הצלנו מידם בזכות כוח אמירת כל התהלים ב"ה!"

"מהסיפור הזה רואים את כוחם של אמירת תהילים ובפרט ב"שבת מברכים", כמו שאמר הרבי ה'צמח צדק': "אילו ידעתם כוחם של פסוקי תהילים ופעולתם בשמי רום, הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהילים שוברים כל המחיצות ועולים בעילוי אחר עילוי בלי שום הפרעה, משתתחים לפני אדון העולמים ופועלים פעולתם בחסד וברחמים", מסיים ר' צבי ע. את סיפורו המרתק והמסר החשוב שבו.

מיותר להוסיף מילים בחשיבות אמירת פרקי תהלים, כל מילה מדברת בפני עצמה!

שאו ברכה מאת ד' על פעולותיכם החשובות

עקיבא גולדיס
רחובות

קיץ בריא ורוב הצלחה להנהלת 'המבשר' וגיליון 'קהילות' כהשלמה לגיליון המיוחד והמושקע על פרקי תהלים וסגולת אמירתם, ברצוני לשתף כאן סיפור נפלא לחיזוק אמירת תהלים. לפני מספר שנים התפרסם ראיון עם ר' צבי ע. חסיד חב"ד תושב רחובות, שביקש לפרסם את סיפור הנס שקרה לפני יותר מ-40 שנה.

"התיעצתי עם אחד מרבני חב"ד, והורה לי לפרסם את הנס שקרה לי, בכדי שידעו את כוח אמי" רת תהילים", הוא מספר. "בשנת תשמ"ב, בהיותי במלחמת שלום הגליל, התמקדנו באזור המזרחי של לבנון באגם 'קרעון'. בצענו שמירה באמצע פרדס הממוקם בגבעה, שמשקיפה על ציר מרכזי ואסטרטגי. עמדת השמירה היתה ממוקמת על גג מחסן באמצע הפרדס, ורק חייל אחד צוות בכל פעם לשמירה.

"המקרה עליו אני מספר היה בשבת מברכים חודש אלול. צוותתי לשמור משעה שתיים לפנות בוקר, ועד השעה שש בבוקר של שבת. כל החיילים שהיו במבנה ישנו שנת ישרים. השקט והשלווה יכלו מאוד להטעות. שמים זרועי כוכבים, ריחות הפרדס, קריאות ציפורי הלילה, יללות תנים מר-

חוק, יכולים ליצור שלווה מטעה ומסוכנת. מאחורי כל עץ או שיח יכולים לארוב מחבלים מסוכנים.

מה עושה חב"יניק בשמירה של ארבע שעות ב"שבת מברכים"? כמוכן אומר את כל התהלים".

הוא ממשיך ומספר:

"הנשק שלי היה דרוך למצב אוטומט ומוכן לירי מידי, מאחר והמקום שורץ 'גורמים עוינים' ומשתפי פעולה עם המחבלים. פתאום, בשעה חמש ארבעים וחמש כאשר הגעתי באמירת התהלים לפרק קמ"ד המתחיל במילים "לדוד ה' צורי המלמד ידי לקרב ואצבעותי למלחמה..." לא הצלחתי להמשיך הלאה לפסוק הבא. דחף פנימי הורה לי לחזור מספר פעמים לתחילת הפסוק, כאשר כל גופי מקבל התעוררות מסימני העייפות שתקפו אותי במהלך השמירה. כל זה מתרחש כאשר אוזני מקשיבות לכל רשרוש ותנועה חשודה וכאשר אני נמצא בגובה של חצי מטר מצמוד עצי הפרדס, ואיני יכול לדעת מי נמצא מתחת להם.

קבר אחים בלובלין

גורקי צ'כובסקי

אין זה סוד בלובלין. כל תושב לובלין ידע בלבו כי **גורקי צ'כובסקי היא חור שחור**. חור שחור שמעדיפים שלא לדבר עליו || שכנים שהתגוררו בסמוך לפארק ידעו לספר כי **המקום שורץ ברוחות רעות, אולם איש לא ידע להסביר מדוע** || עתה זה ברור ללא ספק - **במקום קבר אחים יהודי גדול ועתה מבקשים להקים עליו פרויקט נדל"ן** || מאיר בלוקה שנלחם בכל החזיתות מספר ל'המבשר' על **המאבק שחייב להצליח**

מאת אשר קליין

כריאה הירוקה של העיר, לא אהבו שיוזם נדל"ן ייקח להם את השטח הפסטורלי שנשתמר במשך שנים והם פתחו במחאה לעצירת תכ-ניותיו של הזים ושל העיריה. הם פנו למאיר בולקה לאחר שגילו על פעילותו לשימור אתרי מורשת יהודיים בפולין.

ברוחות רעות, אולם איש לא ידע להסביר מדוע. בשנת תשע"ח נמכר השטח, שהיה בבעלות העיריה, למשקיע נדל"ן שהתכוון לפתח באזור דירות מפוארות ומרכז מסחרי לטובת התושבים. תושבים פעילי סביבה ירוקים שאימצו את גורקי צ'כובסקי

אין זה סוד בלובלין. כל תושב לובלין ידע בלבו כי גורקי צ'כובסקי היא חור שחור. חור שחור שמעדיפים שלא לדבר עליו. שכנים שהתגוררו בסמוך לפארק ידעו לספר כי המקום שורץ

משקיע נדל"ן שהתכוון לפתח באזור דירות מפוארות ומרכז מסחרי. מבט ממעוף הציפור על האזור כולו

שמועות

נושא בחדשות
מהעולם היהודי בתפוצות

בימים האחרונים הגיעו שוב צוותים ארכיאולוגיים. הצוותים בעבודתם

כדי לבחון את הממצאים במקום, ובדו"ח שפורסם אכן אישרו כי באזור בו בוצעו החפירות הארכיאולוגיות אכן מדובר בממצאים אנושיים וכי הממצאים הם עצמות אדם. הדו"ח כולו פורסם, ולמי עשה אישר כי מרבית הסיפורים שסופרו על גורקי צ'כובסקי אכן הם נכונים.

עם ממצאים אלה, היה ברור לכל כי על IPN להמשיך בחקירה כדי לנסות ולאמוד את שטח הקבר אחים כולו, וגם לספק לעירייה את הכלים כיצד להתמודד עם העובדה כי ישנו משקיע שבכוונתו לבנות באזור פרויקט למגורים.

באזור זה, ועם היוודע כי ישנו סיכוי ולו הקלוש ביותר כי מדובר ביהודים שנרצחו בשואה נכנס מאיר בולקה לפעילות לעצירת תכניות הפיתוח של המשקיע מאחר ויש לכבד את המקום קבר אחים ולסמנו כבית עלמין יהודי.

גן ילדים למרגלות קבר אחים

מכיון שכך ביקר בולקה באזור ונפגש עם הפעילים המקומיים. בסיוור במקום ובבדיקות נוספות שנערכו אכן ניתן היה להתרשם

הם הציגו את הסיפור כפי שהיה נכון לאותו הזמן, כשלמעשה הניח היום תשתיות צינורות מים וגז בשטח הפרויקט, ולהפתעתם של הפעילים התברר כי בחפירות בהן עבדו הכלים ההנדסיים התגלתה שכבת סיד לבנה ובתוכה גם חלקי עצמות קטנות. לבקשת הפעילים הועברו הממצאים לבדיקת המשטרה והמכון הפתולוגי, אולם התשובה היתה כי לא ניתן לקבוע במה מדובר. תשובה זו במאי 2020 העלתה השערה כי מדובר בניסיון לטיח את הימצאות קבר אחים רב-מימדים באזור זה, ולבקשת מאיר בולקה נערך מחקר מקיף בעניין.

תיק החקירה הוצא מהארכיון

בחקירה נוספת שהתקיימה על ידי בולקה התגלה בארכיון הנמי צא במוזיאון מאידנק תיק חקירה שנכתב בו בפורש כי כל אזור גורקי צ'כובסקי שימש כאתר של הוצאות להורג של פולנים יהודים. בתיק שכולל עדויות שנאספו משכנים שהתגוררו בסמוך לפארק, מתארים השכנים על הוצאות להורג. בין היתר ניתן לראות עדויות שמופנות לרשויות בלובלין שמאפיינות כי הנרצחים היו יהודים.

במהלך החודשים האחרונים נפגש בולקה עם בכירים שונים בפר לין והציג בפניהם את הממצאים. הם הבטיחו לסייע כדי למנוע חילול כבוד המת לחללים היהודיים, וגם לשמר את כבודם של חללים פולנים שנרצחו בידי הצורר הנאצי בפולין.

בעקבות פגישה זו נערכו פגישות נוספות עם ראש עיריית לובלין והובאו בפניו האתגרים הקיימים בגורקי צ'כובסקי וביניהם בעיית קיומו של קבר האחים החשוד כיהודים בלב הפארק, מה שלא מאפשר את המשך הבניה של היום.

כאמור, בימים האחרונים הגיעו שוב צוותים ארכיאולוגיים של מכון IPN הפולני ובמהלך השבועיים האחרונים שהם מבצעים חפירות נוספות במקום. כעת ניתן לקבוע במפורש וללא כל עיכוב כי מדובר בקבר אחים המוני מהגדולים שנמצאו בעת האחרונה בפולין. בולקה מציין כי ניתן לקבוע ללא ספק כי מדובר ביהודים, שהרי רצח בצורה המונית היתה כלפי יהודים בלב ובטח לא כלפי אזרחים פולנים. על פי התייעודים שקיימים בידינו ניתן לקבוע בוודאות כי הריגה המונית במקום היתה כלפי יהודים בלבד, אולם הרשויות עדיין מתקשות להכיר בעובדה זו, וכל עיכוב בקבלת ההחלטה בכך עלול לגרום לדרישת היום לסלק את הגורם הבעייתי, העצמות, ממקומן ולפנותן לצורך המשך עבודות היום.

המחשבה המזעזעת כי בבוא היום מאות תושבי לובלין יגורו בסמיכות לקבר אחים המוני, מהגדולים שהתגלו בפולין ובמיוחד באזור זה, לא נתנה מנוח וחייבה לפעול להצלת המקום

שמדובר באזור בו ישנו קבר אחים; ולא זו בלבד, מהעבודות שבשטח ניתן להבחין כי נעשו לאורך השנים ניסיונות לטשטש סימנים שכאלה, שבדיעבד התבררו כנכונים.

ולא זו בלבד, אלא היום השקיע לא מעט בחזות המקום, ואף התקין בשטח גינת משחקים לילדי השכונה אליה הם מגיעים עם הוריהם לשחק בשעות אחר הצהריים. בולקה, שראה לנגד עיניו ילדים שמר שחקים במקום הסמוך לקבר אחים, הודעזע והחליט שיירתם לסייע כדי להכיר במקום זה קבר אחים של יהודים.

פניותיו הרבות לבעלי תפקידים שונים בישראל ובפולין, בקהילות היהודיות וכל מי שיכול היה להשפיע להפסקת העבודות, נחלו כישלון מבלי להביא כיצד הם מאפשרים להמשך עבודות הפיתוח. המחשבה המזעזעת כי בבוא היום מאות תושבי לובלין יגורו בסמיכות לקבר אחים המוני, מהגדולים שהתגלו בפולין ובמיוחד באזור זה, לא נתנה מנוח וחייבה לפעול להצלת המקום.

בלחץ רב ניאותו השלטונות הפולניים לחקור ביסודיות את השיט, אולם באוויר היתה תחושה כי לא מדובר בכוונה אמיתית לגלות את האמת. למרבה ההפתעה ניאטת ה-IPN לבצע חקירה משלהם

בולקה התנה את פעילותו לסייע לירוקים של לובלין בתנאי שאכן מדובר בקבר אחים יהודים.

שטח ניסויים נוראי

במשך שנים רבות מאז סיומה של השואה האיומה היה אזור גורקי צ'כובסקי לאזור נטוש בלב לובלין.

בתקופת השלטון הקומוניסטי שלאחר המלחמה שימש האזור לשטח ניסויים של גז עצבים בבני אדם, ובונקרים שנבנו שם שימוש לאימונים כיעדים מבוצרים.

אולם לאחר יציאת השלטון הקומוניסטי משטחי פולין שימש השטח כאזור ירוק, מקום להסתובב בו באווירת טבע פראי, למי שהיה מעוניין להתנתק מהמולת העיר ולהתבודד.

בתייעוד שקיים במכון המחקר ברמה גרועה שבלובלין העוסק בהיסטוריה היהודית של לובלין, נמצאו תיעודים אשר מאשרים כי הוצאו 900 יהודים.

מידע זה היה כדי להוכיח חשד כי אכן מדובר ביהודים שנרצחו

הולנד

עליה לציונו

עשרות יהודים מאנטוורפן לצד יהודים מהקהילה החרדית בא' מסטרדם ציינו את יום השנה ה-237 לפטירת הגאון רבי שאול הלוי זצ"ל בעל ה'בנין שאול', ששימש כאב"ד ור"מ האג שבהולנד בשנים תק"ח-תקמ"ה, ויחד עם גיסו הנודע הגאון רבי שאול אב"ד אמשטרדם זצ"ל בעל ה'בנין אריאל' הרים את קרן התורה והיהדות במדינת הולנד בימים ההם. קהל רב של יהודים מרחבי אירופה החרדית עלה כמדי שנה לציונו בבית העלמין העתיק השוכן במרכז העיר האג מול בית דין הבינלאומי.

בתמונה: העלייה לציון בהאג

אוקראינה

אור שבעת הימים

חג ושבת מרוממת עברו בעיר מעז'בוז' לרגל חג השבועות וימא דהילולא של אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הק' זי"ע, כשמאות יהודים מכל קצווי תבל באו להתעלות ולהתרומם בצל הקודש של בעל ההילולא, מייסד תורת ודרך החסידות. השנה ניכרה ההתרגשות הגדולה הן בקרב המוני הבאים והן בקרב העוסקים במלאכת הקודש במעז'בוז', לאחר שבשנה האחרונה היתה מעז'בוז' ריקה לחלוטין בימים אלו של חג השבועות בעקבות המלחמה הקשה שפרצה באוקראינה. "אנו מודים להשי"ת שזיכה אותנו לעבור בשלום ובבריאות את התקופה הלא-פשוטה הזו שהייתה כאן באוקראינה", אמר יו"ר אגודת 'אהלי צדיקים' הרב ישראל מאיר גבאי. "אחרי שאשתקד בחג השבועות תשפ"ב בקושי היו כאן שני מנייני יהודים שהצליחו להיכנס בדרך לא דרך לתוככי אוקראינה הסגורה, הרי שהשנה בחג השבועות תשפ"ג זכינו בס"ד להגעתם של מאות מתפללים מכל מקומות מושבותיהם של כלל ישראל".

תפילת רבים מרוממת ומעוררת במיוחד נערכה בערב החג כשעלו על ציון המצוינת מניין תלמידי חכמים מופלגים, חסידים ואנשי מעשה בעלי תורה ויראה, בראשות כ"ק מרן גאב"ד מאקווא שליט"א שפיאר וכיבד את ימי החג והשבת בהדרת כבודו.

בתמונה: הציון הק' במעז'בוז'

אוקראינה

שבועות באומן

למרות הקשיים התקבצו ובאו מאות מחסידי ברסלב להסתופף בצל הקודש באומן בחג השבועות זמן מתן תורה, אצל הרה"ק מוהר"ן אשר נותן את הכלים לקיום התורה - כלשון הרה"ק מוהר"ת מברסלב.

לרוב ככל הזוכים להשתתף בקיבוץ עלה הדבר במסירות נפש מסוימת, קשיים רבים שלא היו כ"כ צפויים, ממון, קוש, עמל, חששות, מעברי גבולות, נסיעות יבשתיות ארוכות ולא פעם כמה וכמה טיסות, ומפחד חרב המלחמה שעדיין משתוללת על אדמתם. הציבור באומן היה כמובן מועט בהרבה מכל שנה, אך בכל זאת האווירה המיוחדת שררה בכל פינה.

מדי שנה לכבוד חג השבועות זמן מתן תורתנו נוהגים אלפים מחסידי ברסלב להתקבץ בעיר הגעוגים אומן בחג השבועות, אך בשנה זו עקב המצב המלחמתי ששורר עדיין באוקראינה נמנע מהאלפים לפקוד את הציון הקדוש, ולמרות זאת התאספו ובאו מאות מחסידי ברסלב לחגוג את חג השבועות בקרבת הצדיק, דרך מדינה שלישית ובכניסה יבשתית עד לאומן. כל אחד מהמשתתפים מספר על מסירות הנפש המיוחדת שעברה עליו כדי שיזכה להשתתף בקיבוץ.

התרוממות גדולה הייתה בציון הק' בכל ימי החג והשבת שלאחריו. במהלך ימי החג עסקו רבים בציון הקדוש בעבודת ה', בתורה ובתפילות בציבור ברוב עם לצד שירה אדירה וריקודים של שמחה על הזכות העצומה להגיע לציון תוך התמודדות עם מניעות רבות וטורח הדרכים בזמן כזה.

באיחוד ברסלב באומן נערכו מבעוד מועד וקישטו את הציון בעשבים ובפרחים כנהוג לכבוד חג השבועות, וכן דאגו לכלל הצרכים בציון. חסידי ברסלב מייחלים ומתפללים כי למרות הכל הקיבוץ הגדול באומן בעוד ארבעה חודשים יוכל להתקיים כסדרו.

בתמונה: הציון באומן בערב החג

הילולא צדיקא

קבוצה גדולה מאנטוורפן יצאה להולנד כדי להשתתף על ציון "הרב הצדיק פאר מקדושים אוהב ישראל וקדושים" (=נסח המצבה) רבי יצחק אייזיק האגר ער צ"ל מזאבלטוב-וינה, נין ונכד להרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב בעל ה'אהבת שלום' זי"ע.

לפי הידוע היה צדיק נשגב ומפורסם במופתיו, כל ימיו אמר תהילים ימים ולילות, ומופתיו מסופרים עד היום.

רבי יצחק אייזיק הנ"ל עבר מבית אביו בזאבלטוב והתגורר בבארדיטשוב. וב' מלחמת העולם הראשונה עבר לווינה. בעת כניסת הגרמנים לאוסטריה ברח לבלגיה, ונפטר בתוך הגולה בכפר זאנהאפן (=נסח המצבה), ומנוחת כבודו בבית החיים דקהילתנו הק' בפטיטע, סמוך ונראה לציון מרן הרב הגאון רבי נח צבי אוללמאן צ"ל רבה הראשון של קהילתנו הק' 'מחזיקי הדת'. בניו רבי משה הי"ד ורבי ישראל אליהו הי"ד נספו בשואה הי"ד.

לפני שנה שופצה המצבה, ולקראת ההילולא - ג' אייר תשפ"ב - התקיים לרא' שונה מוני על הציון ביום היארצייט אחרי יותר משמונים שנה מפטירתו, וכאמור גם השנה יצאה במיוחד קבוצה נכבדה להשתתף על הציון ולעלות את זכרו.

בתמונה: המצבה בבית החיים בהולנד

סיום היסטורי

ביום רביעי האחרון התקיים סיום הרמב"ם במצרים בראשות הרב אברהם דיין שליט"א, רבה האחרון של אלכסנדריה וחי' בר איחוד הרבנים במדינות האסלאם, והיום מכהן כרב באיטליה. באירוע היו גם הרב יוסף נפאסי שליט"א, שכיהן כרב העיר אלכסנדריה בעבר. היו גם רבני חב"ד מאיטליה ומצרפת. הקבוצה ביקרה גם בבית העלמין היהודי בקהיר ובאלכסנדריה. בהודעה מטעם איחוד הרבנים במדינות האסלאם נכתב: "כבוד הרבנים הגאונים שליט"א המתאספים למסיבה לגמרה של תורה, סיום הרמב"ם במצרים יע"א בראשות ידידנו הרב הגדול רבי אברהם דיין שליט"א רבה של אלכסנדריה, ממשה עד משה לא קם כמשה". משה רבנו ע"ה נולד במצרים, ורבנו רבי משה בן מימון תורתו התגלתה במצרים ובאור תורתו האיר את העולם כולו.

"התאספותכם במקומות קדושים אלו, בהם במשך שנים רבות וארוכות למדו והתפללו יהודי קהילת קודש מצרים מאז ימיו של הרמב"ם ועד היום הזה: בית הכנסת 'שער השמים' בקהיר ובבית הכנסת 'אליהו הנביא' באלכסנדריה - לציון סיום לימוד ספר משנה תורה, יד החזקה, שחיבר הרמב"ם חיבור שמקיף את כל התורה כולה, מתוך מסלול לימוד שמאחד את כל עם ישראל בכל מקום שהם - התאחדות שעל ידי לימוד התורה, כי היא חיינו ואורך ימינו, מהווה ציון דרך היסטורי שמציין את המשכיות הקהילה העתיקה והמכובדת של יהודי מצרים".

עוד נאמר: "כולנו תפילה ותקווה לחיזוק הקהילה היהודית במצרים, ושנוכח לעלות לציון ברינה בביאת גואל צדק במהרה, בשם זקני הרבנים הגאונים שליט"א חברי מועצת הנשיאות והרבנים חברי איחוד הרבנים במדינות האסלאם השוכנים במדינות: אלבניה, אוזבקיסטן, אזרבייג'ן, איראן, קזחסטן, קירגיזסטן, קוסובו, מרוקו, ניגריה, תוניסיה, טורקיה, חוף השנהב, מרכז אפריקה, איחוד האמירויות, אוגנדה ואוזבקיסטן, וכן אלו שגרים ברפובליקות של טטרסטאן, בשקורטוסטן וצפון קפריסין".

בתמונה: מעמד הסיום במצרים

נס בקווינס

נס של ממש אירע בערב החג בקווינס שבניו יורק כשמספר תלמידים חרדים חולצו בשלום לאחר ששריפה כילתה אוטובוס שלם של ת"ת. רשויות החירום הוזעקו למקום בסביבות השעה 15:45, לאחר דיווחים על מספר כלי רכב שעלו באש.

30 צוותי כיבוי הגיעו מיד ועבדו במרץ כדי לכבות את השריפה שהתפשטה לכלי רכב רבים. הכבאים עמלו ולהבטיח את שלומם של כל המעורבים.

לדברי גורמים בכוחות הכיבוי, באוטובוס בית הספר היו שישה תלמידים, כולם תלמי' דים בת"ת המקומי. נהג האוטובוס פעל בתושייה וביצע במהירות פינוי של התלמידים והוציא בהצלחה את התלמידים מהאוטובוס לפני שהמצב הסלים עוד יותר.

מפקד כוחות הכיבוי בריאן הנראן, שיבח את נהג האוטובוס, ואמר, "נהג האוטובוס עשה עבודה נהדרת, היו שישה ילדים באוטובוס וברגע שהאוטובוס עלה באש הוא הצליח להוריד אותם במהירות ולחלץ אותם בשלום ואף אחד מהילדים לא נפגע". התגובה המהירה והיעילה של נהג האוטובוס הבטיחה את שלומם של התלמידים ומנעה פציעות.

למרות שהסיבה המדויקת לשריפה טרם נקבעה, הערכות ראשוניות מצביעות על כך שהשריפה מקורה במנוע האוטובוס. בדיקות נוספות יערכו כדי לברר את הסיבות המדויקות שהובילו לאירוע.

בתמונה: האוטובוס שנשרף

תורה בברלין

איך אומרים תורה בגרמנית? במסגרת יוזמה של בית הדין בברלין הושקה באחרונה חוברת מיוחדת, בשפה הגרמנית, המגישה את יסודות היהדות והעם היהודי. לרגל חג השבועות חולקה החוברת המהודרת לצמרת הפוליטיקאים בפרלמנט הגרמני ולאנשי דעת קהל במדינה, על ידי רב העיר ברלין ואב בית הדין הרב יהודה טייכטל.

"באמצעות החוברת לומדים אנשי דעת הקהל על העם היהודי ועל העקרונות החשובים לנו", הסביר הרב טייכטל, "כשמסבירים ומנגישים דברים בשפה ברורה - פתאום הכל נראה אחרת".

החוברת מפרטת על מצוות הקבורה היהודית, שבת קודש, חגים ומועדים, כיפה, ציצית ודברים נוספים המזוהים עם העם היהודי.

"התגובות שאנחנו מקבלים ממחישות את החשיבות בהסברה", מוסיף הרב טייכטל, "אחרי שמבינים את העקרונות שלנו - קל הרבה יותר להזדהות ולכבד. אין ספק שהדבר תורם רבות לפיתוח החיים היהודיים בברלין".

בית הדין בברלין הפך בשנים האחרונות לאחד המוסדות היהודים החשובים בניהול החיים היהודים בעיר. לצד הרב טייכטל יושבים בהרכב בית הדין שניים מבכירי הדיינים באירופה, הגאון הרב יעקב דוד שמאהל שליט"א, דיין דק"ק 'שומרי הדת' באנטוורפן, בלגיה, והגאון הרב פנחס פדווא שליט"א, רב הקהילה החרדית ק"ק 'עץ חיים' באמסטרדם, הולנד.

בית הדין עומד לשירותם של יהודי גרמניה בכלל ויהודי ברלין בפרט ועוסק, בין היתר, בדיני ממונות, בדיני טהרה, בבירורי יהדות, ועוד. אחת המחלקות הפעילות הינה אגף הכשרות. רק בשנה האחרונה הוענקה כשרות מהודרת של בית הדין למגוון חנויות חדשות בבעלות יהודים.

בתמונה: הרב טייכטל בהסבר לבכיר גרמני על הספר

גרמניה

הודו

חתונה בקוצ'ין

על גדות אגם קומבלאם הציורי בעיר קוצ'ין, בהודו נחגגה בשבוע האחרון חתונה יהודית ראשונה מזה 15 שנה. אמנם נדיר שחתונה יהודית בקוצ'ין מתקיימת מחוץ לבית הכנסת המפורסם, בית הכנסת פארדסי בקוצ'ין, קראלה בדרום הודו. בית הכנסת הוא בית הכנסת העתיק ביותר שפעיל, והוא אחד משבעת בתי הכנסת של קהילת יהודי קוצ'ין. המקום מוכר בזכות העיירה היהודית שלו ומורשתו היהודית, אך לא הייתה אפשרות להכיל 300 אורחים באתר המורשת. "בית הכנסת הוא אתר מורשת כיום ויש הגבלה על כמות האנשים שיכולים להיכנס לבניין בזמן נתון. כמו כן, מותרים שם קישוטים מינימליים בלבד", אמרו בקהילה היהודית. בקוצ'ין יש אוכלוסייה יהודית קטנה של 25 נפשות. הפעם האחרונה שבקוצ'ין היתה חתונה יהודית היה לפני כחמש-עשרה שנה, החתונה הנוכחית היתה החתונה היהודית החמישית שמתקיימת בקוצ'ין ב-70 השנים האחרונות.

על פי ההיסטוריה הגיעו יהודים לחוף קראלה כדי להימלט מרדיפות או כדי לסחור. אזור עם נכחות יהודית ניכרת היה בקוצ'ין עד תש"ח, אך חלק גדול מהאוכלוסייה היהודית של המדינה עזבה לבנות חיים חדשים בארץ ישראל.

בתמונה: בית הכנסת בקוצ'ין

אוקראינה

ביקור השגריר

הדיפלומט האמריקאי הבכיר קורט וולקר - השליח המיוחד של ממשלת ארצות הברית לאוקראינה ונציג הממשל האמריקאי בנאט"ו, הגיע בסוף השבוע לביקור הזדהות בבית הילדים 'משפחה' באודסה. יחד עם האורח החשוב הגיעו ראש העיר גינדי טרוחנוב וסגנו פאוול וגלמאן.

את פניהם קיבלו רבה הראשי של אודסה ודרום אוקראינה הרב אברהם וולף, יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות בדרום אוקראינה איגור שאדכין, צוות בית הספר 'אור אבנר' והנהלת בתי היתומים.

האורח הרגיע את הילדים אחרי הלילה הקשה ללא שינה שהם עברו עקב ההפגזות הקשות והבטיח להם שהעם האמריקאי והממשל עומדים מאחוריהם, ויחד עם הרב וולף והצוות הנפלא שעובד אתו יעשו הכל כדי להבטיח להם בעז"ה חיים טובים, מאושרים ועתידי נפלא. יו"ר הפדרציה איגור שאדכין מסר, כי בשיחה עם קורט וולקר, הם דנו בדרכים המהירות לבנות מקלטות תחת מבני בתי היתומים באודסה, ובדרכים לממן את כל המוסדות היהודיים ברחבי דרום אוקראינה.

הדיפלומט האמריקאי קורט וולקר שיבח את העשייה של חב"ד באוקראינה בשלושים השנים האחרונות, ובפרט את העזרה ההומניטרית הגדולה שהקהילות, יחד עם ארגון JRNU בראשותם של השלוחים הרבנים דוד מונדשיין ושלמה פלס, מעניקים ליהודים ושאינם יהודים בזמן המלחמה הקשה.

בתמונה: הביקור באודסה

סקוטלנד

ביקור חשוב

השר הראשון והמנהיג של סקוטלנד, חומזה יוסף המוסלמי, הגיע לביקור מיוחד בבית הכנסת המקומי, ונפגש עם המועצה הסקוטית של הקהילות היהודיות (SCoJeC) בראשות הרב הראשי הרב משה רובין.

בפגישה בבית הכנסת עם חברי הקהילות דנו באינטרסים של הקהילה היהודית הסקוטית ומה עוד אפשר לעשות כדי להתמודד עם דעות קדומות ואנטישמיות. בהצהרה הוא הוסיף: "מזמן החשבתי את עצמי ידיד של הקהילה היהודית בסקוטלנד, והיה נפלא לראות חברים שאני מכיר הרבה מאוד זמן כמו אפרים בורובסקי והרב רובין. דיברנו על מספר נושאים, בראש ובראשונה על החשיבות של התמודדות עם אנטישמיות בכל מקום ובכל זמן שהיא מופיעה. במאבק באנטישמיות, הקהילה היהודית בסקוטלנד לא צריכה להיות בספק שיש לה אותי כבעל ברית כשר הראי שון. אישרתי מחדש את מחויבותי המוחלטת שממשלת סקוטלנד תמשיך לעסוק במטרה הקולקטיבית שלנו להכחיד אנטישמיות, דעות קדומות ופשעי שנאה, שאין להם מקום בסקוטלנד".

מטעם הקהילות היהודיות נאמר, כי השר ציין כי הקשר שלו עם הקהילה היהודית נמשך מאז ימי בית הספר שלו, והוא מעריך מאוד את החברות הזו. על העלייה האחרונה של תקריות אנטישמיות בסקוטלנד, השר הראשון העיר כי בעיניו מתקפה על קהילות מיעוט אחד היא התקפה על כולם, והתחייב לעשות כל שביכולתו בתפקידו כדי להילחם באנטישמיות בנוסף, הוא הדגיש את רצונו לא להגדיר את הקהילה לפי האנטישמיות שהיא מתמודדת אתה, אלא לפי התרומות העצומות של יהודים בכל תחומי החיים ברחבי סקוטלנד.

בתמונה: בביקור בבית הכנסת

פלורידה

נעצר חשוד

משטרת מיאמי עצרה חשוד ברצח של החתן ר' הרשי שוורץ הי"ד, שנורה ונרצח במכוניתו ימים ספורים לפני חתונתו המתוכננת בלייקווד. לאחר הרצח שוטרים ומתנדבים עברו מדלת לדלת, וחילקו פלאיירים עם מידע על הרשי שוורץ בניסיון להגיע אל הרוצח.

לואי אנטון רדמן, תושב ג'קסונוויל שבפלורידה, נעצר על ידי השריף המקומי. רדמן הואשם ברצח בכוונה תחילה, שוד מזין, חטיפת מכונית והחזקת נשק לא חוקי כעברין מורשע. החשוד עצור ללא אפשרות שחרור בערבות.

בתמונה: משטרת מיאמי בזירה

נתון מדאיג

היועץ האסטרטגי החדרי בקונגרס האמריקאי הרב עזרא פרידלנדר מתייחס למחקר שפזרסם לאחרונה, ממנו עולה כי ארמניה בעלת מספר הפרסומים האנטישמיים הגדולה ביותר בקרב מדינות ברית המועצות לשעבר. מחקר שהעלה המכון הישראלי לחקר האנטי-שמיות והמדיניות הגלובלית מעלה, כי ארמניה היא בעלת מספר הפרסומים הגדולה ביותר של אנטישמיות. חוקרי המכון קובעים אף הם כי עקב ההשפעה האיראנית התרבו התבטאויות ארסיות אנטישמיות באמצעי התקשורת השונים.

לדברי הרב פרידלנדר: "אני מודאג מאוד מהעלייה באנטישמיות של גורמים ארמנים בארה"ב. זוהי תוצאה ישירה מברית של ארמניה עם איראן. הציבור הארמני מושפע מתעמולה איראנית אנטי-ישראלית ואנטישמית השואפת להרעיל את יחסי ארמניה-ישראל ויהודים באמצעות פיזור קלישאות אנטי-ציוניות מזויפות".

לטענת הרב פרידלנדר, "נראה שאיראן מצליחה, כאשר יחסה של ארמניה כלפי מדינת ישראל נעשה עוין בקצב מדאיג. עמדה שבאה לידי ביטוי בעיתונות הארמנית ובהצהרות של ארגונים ארמנים ושלוחותיהם. הדעות הלעומי תיות של ארמניה כלפי ישראל חורגות מעבר לביקורת על ממשלת ישראל ומתפתחות לעמדה מזיקה ואנטישמית נגד ישראל והקהילה היהודית כולה, עובדה המהווה סכנה לישראל וליהודי ארה"ב.

"זו גם כפיות טובה", מוסיף הרב פרידלנדר. "הטרגדיה הארמנית קיבלה הכרה בארה"ב הודות למאמצי ארגונים ולובי יהודים, וחדירת ההשפעה האיראנית הזו לפרסומים האנטישמיים של גורמים בקהילה הארמנית מתרחשת זמן לא רב אחרי מאמציה הכבירים של הקהילה היהודית האמריקנית להביא להכרה רחבה בקונגרס ובממשל האמריקניים בטבח הארמנים בטורקיה לפני מאה ושמונה שנים".

בתמונה: הרב פרידלנדר עם נשיא ארה"ב

חמישה אני יודע

תשובות לשאלות מעמ' 2

1. ספרד.
2. ונציה.
3. ספר 'חרדים'.
4. היה מצאצאי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע.
5. מרנא המקובל האלוקי רבי חיים ויטאל זי"ע.

מוציא יקר מזולל

רבי מאיר לוריא זצ"ל, מנכ"ל החינוך העצמאי, האיש רב הזכויות שחלש בעוז ותעצומות וביד רמה על כל המערכת החינוכית של פאר מפעלי היהדות הנאמנה || ככל והלכה השפעתו וגדלה מעורבתו בכל פרט ופרט בחינוך העצמאי, כך ניכרה דמותו הפנימית והצניעות הטבועה בדמו, סלידתו מפרסום יתר, או מכבוד מדומה || 15 שנה לפטירתו, י"ד סיון תשס"ח - תשפ"ג

אביגדור רובינשטיין

מאי בטבריה, של הרב ר' יוסף כהן ז"ל והיה לבית הספר הגדול ביותר בחינוך העצמאי בגליל, ובין בתי הספר הגדולים ביותר בכל הארץ. גדול יותר ממרבית בתי החינוך בירושלים, תל אביב ובני ברק. נס של ממש. נס הצלת דורי דורות בגליל.

ורבי מאיר ממשיך ועושה דברים אך ורק לשם פועלם. מע- שיו יעידון יגידון, המוניטין הרב שרכש במשך השנים, שמו הטוב שלא עומעם וזכה ליקרם ולהתפעלותם של גדולי הדורות זיע"א, מצעירותו ועד אחרית ימיו, כל זה הגיע אך ורק בשל פעולותיו לטובה כל הימים.

אלפים ויש שיאמרו, רבבות, תלמידים, רשם רבי מאיר לחינוך התורני. כיתת רגליו מעיר לעיר, ממושב אחת לרעור תה ובכל חבלי הארץ, שכנע והפעיל את סוד קסמו על ההורים ועל הילדים, דרבן את הרבנים המקומיים, את גבאי בית הכנסת המקומי, ועשה ככל שישל ומעבר לכך להרבות תלמידים ובנים לחינוך יהודי מקורי ושושן.

בהקמת רשת גני הילדים לימין הגר"ש שצדורביצקי

לימים, אחר שנישא לרעייתו הדגולה ע"ה, המשיך במלאכת הקודש והחינוך במרכז אגודת ישראל ברחוב שדרות רוטשילד בתל אביב, שם במשרדים הצנועים היווה יד ימינו של הגה"צ בנש"ק רבי שמואל אהרן שצדורביצקי ס"ור אגודת ישראל, ויחד הקימו את רשת גני הילדים, כשהרב שצדורביצקי עומד על גביו ורבי מאיר, הוא הרוח החיה והפעילה בהקמת הרשת והרחבתה למאות מאות גני ילדים בכל ערי הארץ.

ר' מאיר לוריא, ראה עצמו כל ימיו חייל באגודת ישראל, ואף כאשר נעשה ראש ומנהל הכללי לכל המערכת החינוכית העצומה של הצלת הדורות - החינוך העצמאי - לא עשה עצמו ראש, ולא התהדר או התפאר. נטל לעצמו את העבודות ולא את השררה. את המלאכה המפרכת ולא את הכבוד הנלווה. כבוד שבו לו כל ימיו.

חז"ל אומרים כל המלמד את בן חברו תורה, זוכה ויושב ביי

ותעצומות, בגוף חלש ושברירי אולם ביד רמה, על כל המערכת החינוכית בחינוך העצמאי.

ונדמה, כי ככל והלכה השפעתו וגדלה מעורבתו בכל פרט ופרט בחינוך העצמאי, כך ניכרה דמותו הפנימית והצניעות הטבועה בדמו, סלידתו מפרסום יתר, או מכבוד מדומה.

ככל והתגברה הפעילות, כך נעשתה הצניעות ו'עשיית הדב' רים לשם פועלם' - חלק בלתי נפרד ממנו. הולך ועושה - חסיד. בשחרית ימיו, שולח הוא פרוטקולים וסיכומים בכתב על העשייה הברוכה, שולח לראשי אגודת ישראל והחינוך העצמאי, והיו הפרוטקולים עמוסים וגדושים בפעילות רישום בכל ערי השדה, מטבריה במזרח ועד עכו היושבת על הים, מקרית שמונה ומטולה ועד יבנאל ובית שאן. ר' מאיר מספר - כאחד מבחורין - על המעשים, שיש בהם הצלת נפשות של ממש, על מאות ואלפי הילדים הנרשמים וניצלים מרוח הכפירה, אבל לא מציין ולא רומז אפילו, כי כל הפעילות הזאת נעשית לעתים בידי אדם אחד ויחיד [!]. אברך צעיר לימים, חדרור בלהט של עשייה וברצון עצום להצלת נפשות מחינוך חילוני והכנסתם תחת כנפי השכינה, הם וצאצאיהם וכל הדורות אחריו.

והכל נזקף לזכותו, והוא לגמרי לא מסתיר את שמו, על גבי כל פרוטקול חתום שמו ומתנוסס. בהחלט נכתב/כותב הפרו- טקול: מאיר לוריא... הא ותו לא.

אורחים אגודתיים ועסקנים חשובים שבאו מחו"ל, לכנסיות הגדולות רבות ההשראה והרושם, או לביקורים בארץ, נדהמו לגלות, כי מחלקת רישום הילדים בגליל, ואחריה מחלקת ארגון ותקן ועוד מחלקות שלמות בחינוך העצמאי, מתבססות על איש אחד ויחיד. כותב הפרוטקולים... שהוא גם זה שמתרופץ והולך, מכתת רגליים ומכביר בתחנונים עד שמוציא עוד ועוד נשמות ומכניסים לבתי ספר תורניים.

מסירות נפש לרישום ילדים למוסדות תורניים

בימי עמלו במלאכת הרישום, הגיע בית הספר החינוך העצ-

יש חי רב פעלים מקבצאל היה רבי מאיר לוריא זצ"ל, בן העסקן המפורסם רבי זישא לוריא זצ"ל בן החסיד הנודע הצדיק רבי יצחק מתתיהו לוריא זצ"ל מאישי המעלה בעדת הקודש דחסידי סלונים ובן טבריה של מעלה.

רבי מאיר ז"ל, התפרסם במיוחד לאור פעילותו הכבירה במסירות נפש בעשרות שנותיו האחרונות כמנכ"ל החינוך העצמאי, מרחיב ומפתחו, משכללו ומגדילו כמה מונים.

דור שלישי למנחילי יסודות החינוך

אולם פעילותו הענפה בחינוך העצמאי, לא התחילה עם עמידתו בראש המערכת החינוכית העצומה הזאת. שורשיה עמוקים ויסודותיה נטועים היטב בראשית טל ילדותו, בחינוך שקיבל בבית אביו העסקן והחסיד הנודע רבי זושא, ותחת עיניו הפקוחות של זקנו הגדול, אוצר כלי חמדה, הצדיק רבי מתת' לוריא בעל 'שערי לימוד'.

וכשם שהסב, ר' מתת', יחד עם כ"ק מרן אדמו"ר הברכה אב' רהם מסלונים זצוק"ל, הקימו את בית הספר 'בית יעקב' הראשון בגליל, בעיר הקודש טבריה, בית ספר שבזכותו ובשלו ניצולו רבות רבות מבנות הדור הבא, והיה תריס ומגן במלחמה הגדולה שהתנהלה על נפש ורוח הדור הצעיר,

וכפי שהבן, ר' זישא לוריא, המשיך והיה בין עסקני החינוך הגדולים באגודת ישראל, ובכתר פעולותיו מתנוססת בעיקר אבן יקרת של הקמת בתי הספר בשיכונני העולים בטבריה ובנו- תיה, במיוחד בקרב עולי יהדות המזרח והמערב,

כך גם הנכד - הבן, 'מאיר זושא'ס' כפי שנקרא בחביבות בחצר סלונים, כל השנים, או 'מאיר לוריא' סתם, של אגודת ישראל בטבריה ואחריה בתל אביב, 'לוריא מטבריה' של רבני וגבאי מושבי וערי הגליל, ר' מאיר לוריא של גני הילדים של הגר"ש שצדורביצקי זצ"ל, 'הרב לוריא' מנהל מחלקת ארגון ות- קן בחינוך העצמאי, עד היותו 'המנכ"ל הרב לוריא' שחלש בעוז

ב'ימי חורפו. עם תלמידיו בת"ת אור תורה בטבריה

רבי רבבות תלמידיו, אלפי אנשי ההוראה והמנהלים, כך עמד בעוז ותעצומות מול גורמי הממשלה, שניסו מפעם לפעם להתערב בתכני החינוך, או להצר את צעדי מוסדות החינוך התורניים, לקצץ בתקציבים או למנוע הקמת והתפתחות בתי ספר במקומות

והמגן לחינוך העצמאי. כחומה בצורה עמד מול ניסיונות ומגמות מבית ומחוץ ולא סטה מאום מהדרך הנכונה. כך גם כל גדולי ראשי הישיבות, הרבנים והאדמו"רים העריכו והוקירו את פעילותו והוא, למרות שמכוח דעת תורתם, שאב גיבוי וסמכות לכל פעילותו, לא רמו עיניו ולא גבה ליבו.

נושא ומנהל מנכ"ל החינוך העצמאי ביד רמה

האמרי אמת מגור ז"ע היה מראה את דברי רש"י הקדוש על הפסוק 'נהלת בעז' לשון מנהל ומנהיג ואונקלוס פירש 'נושא וסובל'. זה תפקידו של מנהל. להיות מנהיג ועם זאת, נושא וסובל. ר' מאיר לוריא ז"ל, היה המנהל הכללי הבלתי מעורער של החינוך העצמאי קרוב לעשרים שנה. שנים ארוכות קודם לכן, זכה לאימונם של קודמיו בתפקיד, הגאון רבי צבי שרגא גרוסברד זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' לצעירים ורבי שמואל וינברג זצ"ל, ואך טבעי היה שהוא ימלא את מקומם בתבונה ובאופן מעורר השתאות. במשך עשרות שנות הנהלתו את החינוך העצמאי, התרחב המפעל וגדל ופרץ בכל רחבי הארץ, אולם רבי מאיר זכר וראה עיקר שליחותו ככוונת מייסדיו הגדולים להקמת קרן התורה והחינוך בעיקר בקרב העם שבשדות, ממטולה ועד אילת, אנשי היישובים הקטנים, בני המסורת ועולים חדשים.

בתקופת הנהגתו, מעולם - לא התעכבה המשכורת ולו ביום אחד, הבעיות שצצו זכו לתשומת לב מרבית וקבועה, המערכת כולה התנהלה בלי מעקשים ובעיות, עד שלפעמים היה נראה כאילו החינוך העצמאי פועל מעצמו, כך, בלי תקלות. כשם שהצלחתו מבית, בניהול והנהגת המפעל החינוכי על

שיבה של מעלה. ובלמעלה מיובל שנות פעילותו בחינוך העצמאי, ברישום הילדים ובהקמת בתי ספר, בדאגה לכל המורים והמורות ומנהלי המוסדות, בשימת הלב לכל פרט ופרט - כמעט ואין לו אח ורע בפעילות זו, בהיותו 'מלמד את רבבות בני חביריו - תורה'.

מלא בטעם זקנים אהוב על גדולי הדור

אבל לא חייל רגיל היה ר' מאיר, כי אם חייל ממושמע וצייתן לדעת תורה, לדעת רבותיו הקדושים מסלונים זי"ע, שאהבוהו והוקירו פעילותו העצומה. ואהוב מוערך ביותר אצל כל גדולי הדור מכל החוגים.

על כל צעד ושעל בהילוכו, ניכרה בו המתניות וישוב הדעת שניחן בו. יישוב הדעת שיסודו בבית אבי אבא הגה"ח רבי יצחק מתתיהו זצ"ל, יישוב הדעת שניצוק ונילוש בבית מדרשה של לעכוביץ קוברין וסלונים ונלמד בשקידה בשיבה הקדושה 'בית אברהם' בירושלים אצל מרן הנתיבות שלום זי"ע.

ניתן לקרוא על ר' מאיר לוריא בפה מלא את מאמרם ז"ל: איזהו בן העולם הבא, כל שדעת רבותיו נוחה הימנו'.

מדעת רבותיו ודעת תורה, שאב ר' מאיר את כוחו, את הביטחון בצדקת הדרך. את הסמכות שקרנה ממנו ואת הנחישות והלהט, עד שכל רוח ורוח שניסתה לפגוע בחינוך העצמאי בכל שנותיו, מבית ומחוץ, לא יכלו לעצמתו של ר' מאיר לוריא ז"ל, שעמד בפרץ וגדר גדר.

ר' מאיר עצמו, אין לו בעולמו אלא השליחות. הרוח המניעה אותו היא רוח התורה וההסידות, מורשה לו מבית אבותיו ורבר תיו מסלונים, הכוח שמתפעל אותו הוא כוח המייסדים הדגולים, קברניטי החינוך העצמאי גדולי הדור הקודם זי"ע, והם משיבים לו בחיבה ובדאגה.

לקשר כפול ומכופל הוא זוכה, לרבו הנתיבות שלום מסלונים זי"ע, הן כתלמיד לרבו והן מצד עיסוקם המשותף בענייני חינוך העצמאי, והנתיבות שלום רואה בו כתובת מרכזית וחשובה, מעריכו ביותר וסומך על דעתו.

מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שאף הוא נתן עינו מקרוב ובתשומת לב לחינוך העצמאי, מתבטא על ר' מאיר בחדות: מסכתא היא של חינוך העצמאי. ר' מאיר לוריא למד אותה בעיון כדבעי.

מרן הפני מנחם מגור זי"ע, שנטל חלק עשרות שנים בישיבות ההנהלה סמך על מוצא פיו כל השנים, וכך גם יתר חברי מועצת גדולי התורה.

מרנן הגרי"ש אלישיב והגרא"ל שטיינמן, הגרמ"ש שפירא והגרמ"ל ליפקוביץ זכר צדיקים לברכה, שעקבו מקרוב אחר כל הנעשה בהנהלת החינוך העצמאי, בהקמת בתי הספר, ברישום, בזכויות אנשי ההוראה ובתכני הלימודים, סמכו על תושיתו והעי ריכוז את ישרות הדעת שניחן בה ואת פקחותו העצומה. כשנפטר ר' מאיר, התבטא הגרמ"ל ליפקוביץ, כי הוא היה עמוד התווך

נושא בעול. ישיבת הנהלת החינוך העצמאי בראשות גדולי הדור - ראשי המפעל, מימין לשמאל: מרנן הפני מנחם מגור, הגרא"מ שך, הנתיבות שלום מסלונים, הרב מנחם פרוש, הרב אברהם יוסף שפירא, הרב אברהם יוסף לייזרזון והרב מאיר לוריא. עומדים: ר' נחמן ארנר, ר' שמואל דייטש משב"ק בית סלונים, ר' יחזקאל אחי"ק ור' יצחק טוקצ'ינסקי

מצא מסילות לאנשי השלטון המקומי ולשרי החינוך לתקופתם ולשעתם, ובזמנו התפתח החינוך העצמאי למימדים שלא היה בהם מעולם.

במרום עשייתו ארבעה מפעלים מפוארים

עטור מוניטין ותהילה ממעשיו המבורכים, נערץ על ידי מנהלים בכל הארץ, מוערך ואהוב בקרב אלפי מורים, מאחוריו עשרות שנות פעילות למען החינוך העצמאי ועל גביו רוחם של מייסדיו גדולי הדור שהוקירו מאוד את פעליו, יכל'ר' מאיר לשבת על זרי תהילה ולהתמקד בניהול השוטף שאף הוא, דורש את כל כוחותיו ומרצו, את הכשרונות העצומים של ר' מאיר ואת מסירות נפשו.

אולם לא איש כר' מאיר – ישקוט על שמריו. ניתן לציין ארבעה מפעלים אדירים שהקים ויסד בעמל עצום, והוא בשנותיו המאוחרות, בד בבד בכהנו כמנכ"ל נמרץ ומלא עשייה.

אבי ומייסד החינוך המיוחד – המשולב

ראש וראשון היה להטמעת ילדי החינוך החרדי המיוחד בתוך מסגרות הלימודים הרגילים. הוא הגבר הוקם על, פעל והפעיל עד שהצליח בחזונו וברחמים שהיו בליבו על נפש ילדי ישראל המיוחדים, והקים למעשה את מערך החינוך החרדי המיוחד המ שולב בתוך כיתות הלימוד הרגילות.

בכך, היה הוא הראשון שפעל לשלב את אותם ילדים מיוחדים, שבחלק מהמקרים ההורים התביישו כלל להוציא מהבית, והוא בנועמו הסביר להורים ובמקביל למנהלים, על חשיבות השילוב, על התועלת שתהיה בכך הן לילדים המיוחדים והן ליתר ילדי הכיתה, דאג לתקציבים, לתקנים ולכוחות הוראה.

לא זו אף זו, ר' מאיר יזם והכניס בתוך מסגרת הלימודים של החינוך העצמאי, תכני לימוד לחינוך המיוחד, שהותאמו ופוקחו לחינוך החרדי המיוחד, הקים מסגרת מיוחדת בבני ברק להכשרת מנחי הורים, והכל עשה בפיקוח גדולי ישראל ובהיועצות עמם. היה עליו לשבור מוסכמות, לנצח סטיגמות, לטפס על קירות ולשבר סלעים, ובחסידי שמים, עמלו המפרך הצליח ועשה פרי, והעניק חינוך ורווחה לאלפי ילדים מיוחדים ופרפקטיבה נוספת לחיים לכלל ילדי החינוך העצמאי, ופירותיו לדורות.

ארגון 'תא שמע' לשעות אחה"צ

עוד פנינה מפוארת בכתר פעולותיו הברוכות של ר' מאיר, הקמת קרן 'תא שמע', שהיא למעשה ארגון אדיר ומקיף להבאת ילדי ישראל לחינוך אחר שעות הלימודים, להנחיל להם תורה ומוסר, דרך ארץ ומידות, ולהצילם מהשהות הארוכה ברחובות הערים והמושבים אחר הצהריים.

לקרן זו, התמסר ר' מאיר באופן מיוחד, הקדיש שעות ארוכות מימיו ולילותיו, לא נח ולא שקט, עד שהארגון התבסס והתרחב, וגם אז, הרבה לו פעלים ותקציבים.

אצל ר' מאיר, בכל שנות פעילותו, התערבבו הימים עם הלילות, הבית עם המשפחה נרתמו למען החינוך העצמאי, הכל הופקר ונרתם למטרה הנשגבת של חינוך ילדי ישראל וקירובם לאביהם שבשמים, אולם, עיקר מאמציו בשנותיו האחרונות, תוך הזנחת כל בעיות גופו החלוש והקדשת שעות ארוכות בימים ובלילות, העמדת סלון ביתו לפעילות חשובה זו, ישיבות לתוך הלילה ובאשמורות הבקרים, הכל למען 'תא שמע'.

הרשת כללה 23 ישיבות ערב לנוער ובשיאה הגיעה ל-800 חניכים. במשך השנים השתתפו בפעילות כ-5000 ילדים ובני נוער ער.

קרן ההסעות של החינוך העצמאי

בשנותיו האחרונות, כל עוד נשמתו ורוח אפו בו, התמסר לה קים ולבצר את 'קרן ההסעות' של החינוך העצמאי, קרן שבמשך שנים ארוכות מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל תמך וועודד ועשה כל מאמץ לביסוסה החמרי, כולל נסיעות לנדיבי עם בחוץ לארץ.

נוטל עצה מן הזקנים, ולא נכשל. התייעצות חינוכית הלכתית עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

בהנחת אבן פינה לת"ת יסודי התורה-שדרות תשנ"ו, עם הרב אלכסנדר מילר והרב אברהם יוסף לייזרזון ז"ל ויבלחט"א הרב מאיר פרוש

בכותל המזרח. נושא דברים במעמד חנוכה הבית לת"ת נר ישראל ביהוד, שנת תשנ"ח

כי עמנו א-ל רבי מאיר לוריא בתלמוד תורה עמנואל נראה המרא דאתרא הגאון רבי מרדכי אייכלר והמנהל הרב ברוינר

דורות של זכויות. אביש הציבור הוותיק הרב החסיד ר' זושא לוריא

בתי ספר תיכוניים אלו קיימים בכפר גדעון, עכו, חולון, ראשון לציון, יבנה, חזון יחזקאל, אשקלון ונתיבות, וגם בשכונות בירושלים.

בבסיס הקמת בתי הספר, בתחילת שנות התש"ס, עמדה לנגד עיני ר' מאיר המטרה הנעלה – שבשלה למעשה הוקם כל החינוך העצמאי הנאדר – חינוכם של ילדי ישראל מערי השדה, מחוץ לריי כוזים החרדיים הגדולים, אלו שבלא החינוך העצמאי, בלא פעילי הרישום המסורים, ללא שההורים יקבלו דרבון ודחיפה ובהעדר בתי ספר תורניים קרובים, לא ישלחו את הילדים לחינוך תורני. להם ועבורם, הקים ר' מאיר את מסגרת ההמשך – בתי ספר תיכוניים שעלותם עצומה וההשקעה בכל אחד מהם – מייגעת עד למעלה ראש, בשביל בנות הפריפריה שלא תבאנה למרחק קים לבני ברק ולירושלים, למוסדות הגדולים, ולעתים תישלחנה למוסדות חילוניים למחצה ולשלש, בשל הרקע המשפחתי או בגלל העלות העצומה של מוסדות תיכוניים פרטים.

רבי מאיר נתמסר לעניין בכל עוז לבו. היה זה אותו ר' מאיר זישא'ס, בן טבריה, חסיד סלונים וחניכה, נכד טיפוהיו של רבי מתת' לוריא, אותו ר' מאיר לוריא של שנת התש"כ – שרץ מבית לבית בעכו וביבנאל, במשמר הירדן וברמת נפתלי, כך ממש הוא גם בשנת תשס"ה – לא חס על בריאות – וכבוד, מאן דכר שמייחו, וטורח במסירות להקים את הרשת.

אלפי בנות ישראל, התחנכו ומתחנכות בפאר מפעליו של ר' מאיר לוריא, בזכותו, הן ממשכיות לקבל חינוך תורני ברמה גבוהה, כלים מעשיים לחיים, מקצועות חשובים ושימושיים, מתוך מחשבה עמוקה ועל טהרת הקודש.

אין שיעור להשפעתה הברוכה של שרשרת מוסדות אלו, על כל סביבתם. בהמשך דרכן אחרי סיום ביה"ס נישאות הבנות לאברכים תלמידי חכמים מופלאים, הבוגרות ממשכיות ברוב המקרים בסמינריונים הגדולים ומצטיינות גם שם, חלקן קובעות מקום מגוריהן באותן ערים חילוניות, וכך נוצרים גרעינים של השפעה רוחנית בסביבה, מתגבשת קבוצה שמקרינה אור תורני ויהדות על רבים והנוף כולו הולך ומשתנה מבחינה יהודית לטובה.

זכויות רבות פירות ופירי פירות לעד

החינוך העצמאי – פאר מפעלי היהדות הנאמנה, נוסד בידי גדולי וקברניטי הדור ההוא צדיקי וגדולי ישראל עם אישי החינוך המסורים ראשי אגודת ישראל, בזכותו קמו דורות ובעקבותיהם בניהם אחריהם, של בני תורה נאמנים, יהודים יראי ה' שלמים וטהורים, אמהות חדורות במסורת ישראל, בנות ממשכיות לד' ולתורתו.

כשם שאי אפשר לדמיין את היהדות החרדית והדתית – בלא הצלת הדורות האדירה שחולל החינוך העצמאי, כך קשה לדמיין את החינוך העצמאי, בלא חמישים שנות מסירות עבודתו הנפלאה של איש החינוך ומסירות הנפש, של האברך מלא הלהט והחום, עמוס בעשיה, שהלך וחרש, זרע וגם קצר, ולימים ניווט את הספינה הגדולה במשך עשרות שנים, בסייעתא דשמיא, בחן ובחסד, בטעם זקנים ובדעת תורה עקבית.

זכותו של הרב החסיד ר' מאיר לוריא זכרוננו הטוב לברכה, עומדת לעד, ומפעלי חינוכו הנאדרים, ממשכים לתת פירות, לעד ולעולמי עולמים.

נשיאות חן אצל רבותיו. עם רבו כ"ק מרן אדמו"ר ה'נתיבות שלום' מסלונים ז"ע

מנחה אירוע חנוכת בית ספר בחינוך העצמאי. משמאל הרב אברהם יוסף לייזרובי נתן זונבסקי

אצלם, נאלצים ההורים לשלוח את הילד או הילדה הקטנים, למרחק עשרות ק"מ, אל בית הספר התורני הקרוב – שהוא במרחק רב.

טלטולי הדרך ובעיקר, עלות הנסיעה, מהווים משקל עצום בשיקולי ההורים והם מוותרים וזונחים את הרעיון להעניק לילד חינוך בחינוך העצמאי.

המשמעות, לכל ילד כזה, רחמנא ליצלן אובדן של דורות יהודיים כשרים, במסורת אבות ועל טהרת הקודש. פעמים רבות השאלה הזאת היא שאלה של חיים ומוות רוחניים, או למצער, הכנסת והחדרת ערכי היהדות לילדים בעודם רכים בראשית צמיחתם.

רבי מאיר, סובב בין גדולי הדור, עמד בראש הפועלים למען קרן ההסעות וטרח והשתדל להשיג עבורה תקציבים. חלק הארי של הקרן היה בזכות נדיביו עם, ור' מאיר יצא מגדרו ממש למצוא מקורות מימון לקרן ההסעות החשובה. ניתן לומר ללא גוזמא – כי אלפי ילדים מסורתיים בכל רחבי הארץ, המשיכו לימודיהם במוסדות החינוך העצמאי, למרות קשיי הטלטול וההגעה המרוחקת, בזכות הורדת נטל ההסעה מהוריהם והנגשת בתי הספר התורניים לילדים. ר' מאיר ניצח על כל המלאכה הסבוכה, עד כדי כך, שבעת פטירתו של ר' מאיר לוריא, עמדה הקרן בסכנת קיום, מה שהמחיש היטב את מרכזיות ר' מאיר בהקמת וביסוס הקרן.

גולת הכותרת רשת בתי ספר תיכוניים בפריפריה

גולת הכותרת בראש מפעליו העצומים – וכמעט האחרונה שבהם – הייתה הקמת שרשרת בתי ספר תיכוניים בפריפריה, בתי ספר שעל כל אחד ואחד הקיז ממש את דמו, ועד סוף ימיו עמדה הרשת על 11 סניפים, כל סניף גדול ועומד בזכות עצמו.

רב פעלים. קובע מזוזות בפתח מוסד חינוכי בבית שמש, תשנ"ז

פרק
רביעי
בסדרה

זקניר ויאמרו לו

זכרונות הוד מדורות עברו מפיהם של זקני הדור

■ י. אהרנסון ■

מיין שטעטלע יאס

עד היום נושם איש שיחנו ר' ברוך טרקטין, את יאס, העיר הגדולה לאלוקים. בתי כנסת התנוססו בה לתפארה, חסידים ואנשי מעשה, אדמורי"ם ורבנים מפורסמים חנו בה לרוב, והשפיעו מהודם על כל סביבתם || בפרק זכרונות זה מספר ר' ברוך בערגה על בתי הכנסת הרבים בעיר והווי היהודי בשבתות ומועדי קודש

בתקופתו מנתה הקהילה היהודית ביאסי כ-40,000 נפש. בית הכנסת הגדול ביאסי

יכולתי לדבר איתם ולשאול אותם שאלות בחומר הנלמד בישיבה שלהם.

ההיתר של הרב צירלסון

"לא אשכח את ערב פסח כל הבית היה נכנס להכנות קדחתניות לקראת החגים. אימא הייתה מתחילה להתכונן לפסח שבועות רבים קודם לחג. היא הייתה מכונה "בורשט" בכלי מיוחד לפסח, כדי שיחמיץ מועד. במקום שמן לא כשר לפסח היא הכינה מבעוד מועד שומן עוף או אווז. כל המוצרים האלה נשמרו במרתף, שלא יתקלקלו, באותה תקר פה לא היו מקררים.

"זוכר אני כששנה אחת הרב צירלסון המפורסם מצא דרך שבה אפשר היה להשתמש בפסח בשמן בתנאי שירתיחו את השמן בסיר "כשר לפסח", ואז להעביר את השמן לכלי אחר, שאף הוא הוכשר. כך אפשר היה להשתמש בשמן גם בפסח. לעומת זאת, הסיר הראשון שבו הורתח השמן נעשה חמץ, ואי אפשר היה להשתמש בו בימי החג. הלכה זאת הייתה חידוש גדול כי עד אז לא נעשה שימוש בשמן אלא רק בשומן אווזים.

"אכלנו כל הפסח רק מצה שמורה, שהוכנה על פי כללים חמורים. שליח היה מביא לאבא מדי חג שש מצות שמורות (לשני לילות סדר) שנאפו על ידי הרבי מפשקאני. בשמורת ימי החג הקפידו אצלנו על כל החמורות. רק ביום השמיני היה מנהג לטבול מצה בקפה או במרק כדי להרטיב אותה. מאות יהודים חסידים היו יוצאים מיאסי לחצרות

שכבר הייתה בפאניקה, הייתה אומרת לנו להגיש לו כוס שמחציתה אלוהול ומחציתה מים, אך הוא היה מסרב לשתות כשהיה מרגיש שהמשקה איננו בחזק הדרוש...

הכנסת אורחים של אבא

"באותם ימים היה מקובל שבעל בית יזמין אורח לסעודת השבת. זה לא היה חייב להיות אדם מוכר, אלא גם זר בעיר או יהודי מסכן. היהודים שהיו מגיעים לעיר היו מוצפים הזמנות לשבת, כי יהודים רבים ביקשו לקיים את המצווה הזאת.

"גם אבא ניסה תמיד להזמין אורח אלינו. הסעודת הייתה עצובה בלעדי אורח, ולכל הפחות איש זר אחד. אם היה זה אורח ב'הפתעה', אימא הייתה מגישה לו בהנאה רבה, ואף מנות גדולות יותר, אף שלא היה מבין האורחים הקבועים, קרובים או מכרים של המשפחה. בדרך כלל האורח היה לן אצלנו ולמחרת בבוקר היינו הולכים איתו לבית הכנסת. בדרך כלל האורח היה עוזב את ביתנו במוצאי שבת. אני זוכר שאחד האורחים האלה נשאר עד יום שלישי או רביעי, לן ואכל עם כל המשפחה, בלי לשלם דבר, כמוזבן... הוריי לא כעסו ח"ו, להיפך, הם שמחו על המצווה שנפלה בחלקם. הם ניחנו בטוב לב יוצא דופן, וידם הייתה תמיד פתוחה לגמילות חסדים.

מדי שבוע, בימי שני, שני צעירים שלמדו בישיבה היו באים לאכול איתנו בצהריים. כך היה מקובל אז שכל משפחה תארח יום בשבוע את הצעירים שלמדו בישיבות של יאסי. אני שמחתי מאוד כי

"אוי, מיין שטעטלע יאס", נאנח איש שיחנו ר' ברוך טרקטין, כשהוא נכנס ליוםמק השיחה בכדי לספר על ההווי היהודי בעיר ואם בישראל, כשבתקופתו מנתה הקהילה היהודית ביאסי כ-40,000 נפש, ובתקופה זו היו בעיר יותר ממאה בתי כנסת פעילים, שעל חלקם מספר בפרק זכרונות זה:

"אילו לא היה מודיע" ...

"רוב בתי הכנסת נשאו שמות של מקצועות, לפי מה שהשתייכו מייסדי המשכן ורוב המתפללים: בית הכנסת של הבורסקאים, בית הכנסת של החייטים, בית הכנסת של הפחחים, בית הכנסת של הנגנים, בית הכנסת של כורתי העצים, בית הכנסת של הנגרים, בית הכנסת של העגלונים ועוד.

"מאידך היו בתי כנסת שנקראו על פי האזור שבו היו, כמו למשל בית הכנסת "פודול רוס" (ברובע "רויטר בריק"). כך גם היו בתי כנסת שנישאו את שמות התורמים, או של הרבנים שניהנו שם, כמו בית הכנסת של הרב טאובס והרמן. בתי התפילה של הצדיקים שהתגוררו ברומניה, כמו ה"שטפאנשטר קלויז", בית הכנסת "סאדיגורה", בית הכנסת "טברסקי רישישו", בית הכנסת "קלור שראר רב", בית הכנסת "בוהושונר קלויז".

"כבר בימי ישי אחר הצהריים אפשר היה להרגיש את בוא השבת. לכל אחד היה בית הכנסת "שלו", המקום שבו אהב להתפלל ולשם הלך מדי יום, אך בעיקר בשבתות ובחגים, אנשים היו מקדימים ובאים לבית הכנסת, המקום היה אהוב עליהם ומצאו בו סוג של פורקן ומנוחה נפשית לאחר שבוע של עמל.

"הנוכחות בבית הכנסת הייתה קפדנית מאוד. אני זוכר היטב כי אבי ז"ל כאשר היה מוזמן לפעמים לבית כנסת אחר בשבת, או שהיה נוסע למורו ורבו אדמו"ר מפישקאני, היה מודיע על כך לגבאי או לחבר אחר בקהילה. אם היה נעדר בשבת ולא היה מודיע קודם, הרי שהמתפללים היו באים בשבת בבוקר לבקר אצלו מתוך שחשבו כי אולי הוא חלה... "אבי אהב לארח ולעיתים קרובות היה עורך בביתנו קידושא רבה לאחר התפילה ביום שב"ק. אימא נהגה להכין עוגיות, יינות וליקרים. לקידוש נלוותה שירת שבת מרוממת. לא אשכח שבין חברי הקהילה שהיו מבקרים אצלנו היה גם זקן שהיה מבקש רק אלוהול 90 אחוז! פחדנו להגיש לו את זה, אך לעיתים לא היה ברירה ונענו להפצרותיו. אחרי כוסית, ביקש עוד אחת, החל מהכוס השנייה אימא,

הישיש ר' ברוך טרקטין שליט"א
יאס - תל אביב

בצלם חמדתי וישבתי
הרה"ק רבי
אברהם מתתיהו
משטנפעשט זי"ע שזכיתי
לראות פניו הקדושות
בעת ביקורו בעירנו
יאס || הרה"ק רבי משה
יהודה מפשקאן זי"ע
שנסעתי להסתופף בצילו
אליו פעמים רבות יחד
עם אבי || הרה"ק רבי
יעקב יוסף מסקווירא
זי"ע, שחסיתי רבות
בצילו בשנים בהם
התגורר ביאס

היו עוזרים לי ללמוד את הדברים, והייתי חוזר עליהם שבועות קודם החג. אבא היה עונה על השאלות שלי בתשובות המסורתיות. לפי המנהג שהיה קיים בכל המשפחות היהודיות בעירנו יאשי, רק אבא קרא את ההגדה והמשתתפים האחרים בסדר קראו בלחש את הפסוקים. "בערב שביעי של פסח מושם דגש על הפסוק "המעביר בניו בין גזרי ים סוף, את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טיבע, וראו בניו גבורתו, שיבחו והודו לשמו". בתשנת תרצ"ח הייתי בפשקאני עם אבי. הרבי ב"י קש מאבי לעלות לארץ הקודש ולומר את הפסוק. עד היום, בכל חג, אני נזכר בדמעות, בניגון ששר אבי מול ארון הקודש, מלווה בחסידים מכל רחבי רומניה, שבאו לחצר הרבי. זהו שיר מיוחד, מוקדש לה', שמעביר אותך לעולם הרוחני ומאפשר לנו לעבור את כל המכשולים ולחיות חיים מאושרים.

סיפורו של המלמד

"כאן המקום לספר שביאשי שלי היה לי מלמד, רב זלמן, שהיה בא אלינו הביתה מדי יום ללמוד עמי תורה, אך אני, אף שהייתי ילד, הרגשתי שהו לא מורה במקצועו, והדבר נראה לי מוזר. "פעם סיפרתי לאבי על כך, והוא שמח לראות שיש לי חוש אבחנה. הוא סיפר לי כי רב זלמן איננו אכן מלמד מקצועי, וכי פעם הייתה לו בית מרוזח בכפר. כל האיכרים היו באים כדי לשתות ולחגוג. הוא נהג למכור את החמץ ערב הפסח לגוי מאותו יישוב, וזה נמשך שנים. בבית המרוזח היו מוצרים שונים, כך שהעסק כולו נחשב לחמץ. הואיל והם הכירו זמן רב, רב זלמן האמין בכל לבו באותו גוי והיה רושם סכומים זעירים בהסכם. "יום אחד, האיכר הגוי, שלמד בינתיים את כל הכללים, רימה את היהודי המסכן. תוך ניצול העובדה כי ההסכם היה בר תוקף מבחינה חר קית, האיכר הגיע במהלך החג, והביא את יתרת הסכום, פחות המפרעה היה זה סכום אפסי, אבל כך הפך הגוי לבעל הבית. "רב זלמן התאמלל לכל חייו. הוא עבר מהכפר ההוא עם משפחתו ליאשי. אבא ריחם עליו בשל המצב הקשה שאליו נקלע, והחליט להציע לו משרת מלמד, כדי שיוכל לסייע לו כספית בלי להעליבו. בנוסף לכך, רב זלמן היה באמת תלמיד חכם וירא שמים שהשפיע עלינו רבות.

בתור לברך על האתרוג

ר' ברוך, ממשיך לשרטט מזכרונותיו על מועדי קודש בבית של פעם ביאסי עירו, וזכרונות שמלווים אותו עד הנה: "פעם, בחג השבועות, אבא לקח אותי איתו לפשקאני, הוא רצה שהרבי ישמע איך אני יודע את הפיוט "אקדמות". אך הייתי ילד קטן והיה לי קשה ביותר ללמוד בעל פה את הפיוט הזה. אבא הודיע לי זמן רב לפני הביקור אצל הרבי כדי להתכונן. הוא הציג אותי בפני הרבי ואני השתדלתי לעמוד בצפיפותי. "כבר החל מחודש אלול היינו מתכוננים לראש השנה. היו אלו ימים שבהם כל אחד ניסה להיות טוב יותר, להגיע לשלמות. אף שכל השנה היינו מתפללים בבית הכנסות "צוולבר", בימים הנוראים – עשרת הימים בין ראש השנה ויום הכיפור היינו הולכים לבית הכנסת "רישישר רבי" של הרב טברסקי, ברחוב ק.א. רוזטי 11. התפילה כאן הייתה מרשימה ביותר וכולנו חשני את רוממות הימים הקדושים, ימי הרחמים והרצון. "ערב חג הסוכות אבא היה משתחרר מכל עיסוק אחר, ובעזרתו של נגר, היה מקים סוכה לתפארת בחצר ברחוב סארייראיי. במשך חול המועד כל המשפחה אכלה בסוכה – היו מביאים את הסירים עם האוכל שהוכן בקומה הראשונה, שם היינו גרים. אנחנו, הילדים, מאוד שמחנו לעזור בהקמת הסוכה, וכתמורה למאמצינו היינו מקבלים פירות מסר כרים. אנחנו הקטנים היינו מקשטים את הסוכה בציורים ושרשראות נייר. כולנו היינו מתכוננים לערב הראשון בסוכה, ותמיד היו לנו אורחים לארוחת החג. "לא אחת נאלצנו לברוח מהסוכה אל הדירה בקומה הראשונה, כשאנחנו רטובים עד לשד עצמותינו מן הגשם שירד פתאום. ואז היינו נעצבים במשך למעלה משבוע, הכנו הכל כדי שהסוכה תהיה יפה ככל האפשר, והנה, אנו נאלצים לוותר על האכילה, ובוודאי על הלינה שם. ביאסי היינו מתפללים בכל ימות החג שיהיה מזג אויר נאה כדי שנוכל לאכול בסוכה.

"בבוקר היום הראשון של החג, היינו מצפים בקוצר רוח לברך על ארבעת המינים. כיום, כל משפחה יכולה לרכוש במחיר סביר אתרוג.. קהילות או חנויות כשרות מייבאות מבעוד מועד את הדרוש לחג. אבל אז היו אזורים שבהם בקושי נמצאו אתרוג ולולב לשימוש של הרב. "ביאסי של פעם, האתרוג, אף שהיו בעיר קרוב ל־45 אלף יהודים, היה לרוב אתרוג יחיד שהיה מקבל הרב הראשי של העיר. לפני שהיינו הולכים לתפילה, הייתי הולך עם אבא ועם אחי לרבי יואל אשכנזי על מנת לברך על האתרוג. בביתו עמדו בתור עשרות ואף מאות יהודים, שלא יכלו לחכות לתחילת הברכות בבית הכנסת, ורצו לקיים את המצווה הזאת עם שחר. הייתה אוירה נעימה, אנשים עמדו בתור בצורה מכובדת, מתכוננים בהתרגשות לקיים את המצווה המיוחדת הזו".

רוב בתי הכנסת נשאו שמות של מקצועות. בית כנסת הנגרים ביאסי

בתחילת הסדר אבא היה לוקח את שלוש המצות, מברך עליהן, מודיע כי המנה הראשונה היא לכהן, השניה ללוי והשלישית לישראל. אז אב היה מוזג יין לגביעים שלנו, וכן, כמובן, את כוסו של אליהו הנביא. אבא היה עושה את הקידוש בהתלהבות מיוחדת, ובבית שררה דממה גמורה. כולם הקשיבו בהתרגשות. הייתי הילד הקטן ביותר, ותמיד הייתי זה שהציג את הקושיות של "מה נשתנה" שבהגדה. אימא והמלמד שלי

היו אז יותר ממאה בתי כנסת פעילים. פנים בית הכנסת המרכזי

באהבה ישנה. עם הגר"ש רוזנבסקי
בגבעת ישיבת פוניבז'

קובער". אביו היה גאון מפורסם, וחיבר ספרים חשובים, בפרט התפרסמו הגהותיו החשובות על ה"נודע ביהודה", באחרית ימיו עלה לירושלים, ושם מנוחתו כבוד. מצעירותו גדל בתורה ונודע כעילוי מופלא, עוד זכה ללמוד בישיבת וולוז'ין רבתא אצל הגאון רבי רפאל שפירא, כפי הנראה כבר אז סובב ברחבי עולם הישיבות, כך זכה להכיר את רבים מגדולי ראשי הישיבות בדור דעה שקודם השואה ולקבל תורה מפיהם, בכתביו הוא מביא דברים שנשא ונתן עם הגאון רבי איצ'ל מפונבז' ועוד. בשנים אלו התכתב עם הגר"מ פיינשטיין, ובאגרות משה ישנם שלשה אגרות ששלח לו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שם הוא מכנהו "מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר יעקב ראבינזאן שליט"א".

בהיותו צעיר חלה במחלת ה"טיפוס" ואין איש אוספו הביתה, עזוב לנפשו היה באחד מבתי הכנסיות במינסק ללא דואג ותומך, מחלת הטיפוס בזמנם קודם המצאת החיסון היתה מדבקת וקט'

בהיותו שבור וכואב שקוד היה על תורתו, ולא מחזור היה אחר לוּמדי תורה להשיח עמהם בדברי תורה, שלולי דבריה היה אובד בעוניו, כך סובב בישיבות, קובע את מקומו לזמן מה ושוב מוצא לו מקום אחר. בכל ישיבה היה מדבר בלימוד ומפלפל עם עילויי הישיבה ורבניה, אף גדולי הדור היטו לו חסד, והיו מקרבים אותו בחיבה וברחמנות, דברי תורה רבים נמסרו בשמו, מהם דברי טעם ומהם מליצות, אלו ואלו פרסמו את שמו בעולם הישיבות בארץ הקודש שלאחר המלחמה הנוראה.

קורותיו של עילוי

ר' יעקב (שמו המלא: חיים יעקב יצחק) נולד בשנת תר"מ לאביו הגאון רבי מאיר רבינוזון רבה של ראדישקוביץ שבליטא, ומשם קנה לו את שמו הנודע בהיכלי התורה: "יענק'לה ראדיש"

מושג היה בעולם הישיבות שלפני דור, מושג פלאי עטוף שברון, ור' "יענק'לה ראדישקובי" ער" שמו אשר היה לאגדה. גאון מופלג היה, בזאת לא היה כל ספק, ידיעותיו העצומות בתורה גלויות היו וידועות, ועם זאת – שברי לוחות. כיצד נשברו הלוחות זאת לא היה ידוע, מה שנהיר הוא כי שברי לוחות היה.

אלא, ששברי הלוחות מונחים היו בארון; מאי משמע? מונח היה בתוככי ארונות הקודש של דורינו הלא הם היכלי התורה, ודבר לא היה לו בעולמו מלבד התורה וחידושיו שהרבה לחדש, והיו הכל מביטים בו בהערצה מהולה ברחמנות כי אכן היה מר נפש, עילוי וגאון שדעתו שנטרפה עליו היתה מקשקשת בקרבו כבפעמון, אך אותיות שעל הלוחות לא פרחו מהם, ותורתו היתה בתוך מעיו, לא נשתכחה ולא נתעממה.

בהמשך הצטרפו מלבד ייסורי הנפש גם יסורי גוף, ואף

לוחות ושברי לוחות מונחים בארון דמות פלא מראדישקוב

על העילוי הנודע בעולם הישיבות רבי יענקל'ה ראדישקובער (רבינזון) ז"ל, שמגיל ארבע עשרה משעה שנכנס לישיבה, לא מש מהיכלי התורה || אמרתו השנונה כלפי בני הישיבות והאגדה שהתהלכה אודות קבלה שהיתה לו על מקום לימודו || ומה היתה תגובתו למרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל בסיומו של מו"מ למדני חריף בין כתלי כולל חזון איש || הדמות ושברה

פנחס אהרונוביץ

במשך זמן למד בישיבת לומז'א בפתח תקוה, שם היה בקשר מיוחד עם הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, בשנת תש"ד עם הקמת ישיבת פוניב' לקח הרב מפוניב' את המשגיח רבי אבא גרוסברד ואת רבי שמואל לכהן בישיבת פוניב'. ר' יענקל'ה שהפריע לו חסרונו של ר' שמואל, אמר לרב מפוניב' בטרונאי, "כי נכסוף נכספת לבית אביך למה לקחת את אלהי". מילא של-קחת מכאן את ר' אבא גרוסברד מלומז'א "כי נכסוף נכספת לבית אביך", (רבי אבא היה משגיח בישיבת פוניב' בליטא כמה שנים) אבל "למה לקחת את אלהי" את ר' שמואל...

היה נמצא רבות בישיבת חברון שהיתה אז בגאולה, שם היה יושב באוצר הספרים הגדול ולומד, גם בפוניב' ובסלבודקא היה

תדיר היה נהנה לספר, שפעם אחת אמר לחזון איש: האמן לי אם היה לי כח הייתי מגיע לכאן כל יום, והחזון איש השיב לו בחביבות, האמן לי אם היה לי יותר כח הייתי כבר "זורק אותך" מכאן...., כמובן, שעבור ר' יענקל'ה היתה זו מחמאה גדולה שראה "שפה משותפת" כלבבו עם מרן החזון"א.

מלבד מרן החזון"א היו עוד גדולי תורה שקרבו אותו ואף דאגו לצרכיו, אחד מהם היה הגאון רבי נחום פרצוביץ' זצ"ל שהשתדל בפרנסתו וצרכיו של ר' יענקל'ה.

יושב אהלים

יושב אהלים היה ר' יענקל'ה ומנעוריו מגיל ארבע עשרה שנכנס לישיבה, לא מש מהיכלי התורה, כך כתב בעצמו באחד מחיבוריו: "יום אחד בלא ישיבה הוא יום מת, אדם מת!" הגאון רבי יעקב אידלשטיין זצ"ל הביא ששמע ממנו דבר נאה. בסוף פרשת משפטים נאמר "עלי אלי ההרה והיה שם", ולכאורה לשם מה אמר הקב"ה למשה שיהיה שם, הרי בהכרח שיהיה שם שהרי בשביל כך אמר לו "עלה אלי ההרה"? אלא, ודאי הוא, שכל מילה של תורה יש בה לימוד לדורות, והלימוד הוא, שהרי משה היה תלמיד של הקב"ה, וההרה היה מקום של תורה ולימוד, ואמר לו הקב"ה, שהמטרה להיות בהר אינה רק בשביל הלימוד, אלא יש ענין בעצם ההמצאות בהר, וכך אמר ר' יענקל'ה, הישיבה שהיא מקום תורה שיש בה מעלה בעצם ההמצאות והשהות בה ואפילו אם אינו לומד!

משעלה לארץ מספר שנים קודם מלחמת העולם השנייה, שב והסתופף בהיכלי הישיבות השונות, לא רבות היו הישיבות באותה תקופה שלאחר השואה הנוראה. וכך היה ר' יענקל'ה מפטיר בציניות כלפי הבחורים: אין אתם אלא חספא בעלמא, והסביר: אין אתם אלא ח'ברון ס'לבודקא פ'וניבז'... בעולם הישרי בות נפוצה שמועה לפיה קיבל ר' יענקל'ה על עצמו קבלה ללמוד בכל הישיבות. גם אם אין השמועה נכונה, הרי שבפועל כך היה. הוא סבב מיישיבה לישיבה, שהה בה זמן מה ועבר למקום אחר.

לנית מאוד, ומחשש להדבקה חששו אפילו להתקרב אליו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי היה אז רבה של סמילוביץ' הסמוכה למינסק, ומשנודע לו הדבר, סיפר לאשתו הצדקנית, וזו מיהרה ודאגה להביאו לביתם, ומשום החשש הגדול מהדבקות שלחו את ילדיהם להתארח אצל השכנים, במשך כחצי שנה (!) התגורר ר' יענקל'ה בביתם עד שהבריא ושב לאיתנו, עם זאת כנראה השפיעה המחלה הקשה מעט על יישוב רוחו.

קורותיו היו מסתוריות, ואגדות שונות הלכו עליו לפי דמיונם הפורה של בני הישיבות דאז, ברור לכל היה כי אי אז בשנותיו המוקדמות נשברו הלוחות, אלא שתורתו עדיין היתה קיימת בתוכו, זכה וברה, ומה יעשה מי שגדל משחר ילדותו על מי התר-רה הזכים ואין לו בעולמו אלא תורה? לא מצאה נפשו המיוסרת מנוחה אלא בהיכלי התורה, אליהם נשאב כבחבלי קסם.

במחיצתו של החזון איש

קרן אור היתה לו לרבי יענקל'ה: החזון איש! הוא היה מרבה ליסוע אל מרן החזון איש שהיה קם בפניו, ומכבד אותו ומקרי-בו, מנחם אותו ומדבר על ליבו בבדיחותא, כל ביקור אצל מרן החזון"א היה מחיה אותו ונותן לו כח בחייו המרים. החזון"א אף היה מתבטא בצער: משברי הכלי אנחנו מבינים איך היה נראה הכלי השלם.

היתה לו חוברת שירים שכתב, וכשהיה בא אל החזון"א היה מראה לו את החוברת, והחזון"א היה מתפעל ואומר לו ר' יענקל'ה את זה עליך להדפיס... ר' יענקל'ה מצידו היה משתבח ואומר, הנה תראה, החזון איש 'מבין'... לפעמים היה יושב וחורז חרוזים באדיש באוזני החזון איש, והחזון איש היה חורז גם כן כנגדו. בעיצומו של המאבק על חוק גיוס בנות, נערכה אצל מרן החזון"א אסיפה עם מספר רבנים שדנו בענין, באמצע הגיע ר' יענקל'ה והתדפק על דלתו של החזון איש, כפי הנראה הגיעו לאוזניו השמועות שכעת "מעניין שם" ובא קצת לראות. החזון איש עזב הכל וישב עמו זמן מה עד שהלך.

בן ישחא אב. אביו הגאון רבי מאיר רבינזון זצ"ל אב"ד ראדישקאווץ

נמצא הרבה, ובמיוחד בישיבת מרכז הרב שם התגורר בדירת חדר ועירה בבנין הסמוך לישיבה במשך תקופה ארוכה. ישן היה על גבי ספסל – דרגש, כאשר גילו את הדבר בחורי ישיבות טרחו והשיגו לו מיטה מתקפלת במקום הספסל, ר' יענקל' הזדעזע ואמר, ישיבה בחורים הם מלכים! ואין משת' משים במלך. ככלל, כאב לו מאוד מצבם הדל של ת"ח, והיה מתבטא בערגה, עוד יגיע זמן וכל מחבר ספר יבהיק כיהלום!..

"זכיתי לשמשו כשנתיים"

לפלא היתה התמדתו הגדולה למרות מצבו העגום, תדיר היה מהלך עם כרך עבה שהכיל את הש"ס כולו, והוגה בו בהת' מדה שעות על גבי שעות. בקי עצום היה בש"ס ובמיוחד בסדרי נשים נזיקין. הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר הכירו מהתקופה שלמד בישיבת מרכז הרב, וכותב: "זכיתי לשמשו כשנתיים", ומעיד על ר' יענקל' "שלא היה לו בעולמו מלבד תורה שום "עולם הזה"!

ר' יענקל' חריף היה, ואף נועז. היה מגיע לישיבות בשיעור כלליים, והיה יושב ומאזין, אלא שמידה זו היתה בו, לא היה מסוגל לעבור לסדר היום אם היה מוצא סתירה לדברים, ולא נמצא מענה לפירוכותיו. בלהט הלימוד היה יכול להטיח דברים קשים במוסר השיעור, והיה ממחר לברוח בחששו פן חלילה יעשו בו שפטים... פעם אחת הגיע להיכלה של ישיבת לומז'א לשיעורו של הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל, לאחר כמה דקות שאל שאלה עצומה על השיעור, ור' ראובן בגאווה רגע כמימריה השיב תשובה ניצחת. ר' יענקל' התרגש, עלה על העמוד ונשק לר' ראובן לעיני הכל. ואמר בהתרגשות לציבור: "ממנו תלמד דו"! ויצא מהיכל. לאחר רבע שעה הופיע שכולו זועם: למה רימתני! נזכרתי ברמב"ם שמשמע לא כמו התירוץ!

אמרה חריפה שנפוצה בשמו בהקשר לזה: חנה אמרה "אל הנער הזה התפללתי", וחז"ל אמרו ששמואל הורה הלכה בפני רבו עלי, ורצה להמיתו, וחנה בקשה רחמים. אמר ר' יענקל' חנה רצתה דוקא בשמואל, חדשן חריף ונועז כזה, עד שיהיה מסוגל להורות הלכה בפני רבו.

ואמנם, פעם לאחר שהשתתף בשיעור כללי בישיבת חברון, השיעור היה "מעמד" של ממש, בקולות וברקים בהוד והדר כפי מיטב המסורת החברונית. נענה ואמר, לפי שיעור כללי זה התיישיבה קושיה העולם על בעל ההגדה, שמקשים העולם, מהו שאמר אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, וכי מה היינו עושים בסיני מבלי לקבל את התורה? אך לאחר שיעור שנמסר כעת רואים אנו 'אז די מעמד אליין איז

מאות השתתפו בהלוויתו. ידיעה פטירתו של רבי יעקב

'מוסדות' לא סוגרים

פעם אחת שעלתה חמתו בבני הישיבה בפוניבז' אמר להם כעת ידעתי, שהרב מפוניבז' גדול מהמהר"ל! הכל זקפו עיניהם בפליאה, ור' יענקל' ביאר; המהר"ל ברא גולם אחד, ואילו הרב מפוניבז' ברא שלוש מאות גלמים!

שאל ר' יענקל', מדוע שבר משה רבינו את הלוחות ולא הניחם למשמרת עד אשר יחזרו ישראל בתשובה? והשיב, כי משה חשש שאם לא ישובר את הלוחות יטלו ישראל את הלוחות וירקדו עמם מסביב לעגל!.. ועל כך הודה לו הקב"ה, יישר כחך ששברת את הלוחות!.. על הפסוק במגילת אסתר "בהקבץ בתולות שנית אל בית הנשים" תמה ר' יענקל, הרי כבר מצאו מלכה, ולמה המשיך מוסד בית הנשים להתקיים? אלא, שכלל הוא, ש"מוסדות" לא סוגרים...

הויכעט א זאך'... (המעמד לבדו - גם מבלי למסור את התורה - גם הוא משהו!..)

כך היה הולך מיישיבה לישיבה, לומד, מדבר בלימוד, ו"מוכר" את חידושי למעונינים, הבחורים השתדלו לכבד אותו ככל שיכלו וככל שהיה ניתן, והם נהנו מפניניו השנונים שנפרצו מהרה בעולם הישיבות, בספרים רבים של תלמידי חכמים מאותם תקופות ניתן למצוא חידושים בשמו.

"רגש מקבר" ו"משא דומה"

ר' יענקל' הרבה לכתוב חידושי תורה בכל חלקי התורה, ציזוין כי היה מקורי במיוחד, חדשן בעל מעוף לא רגיל. מתוך כתביו אלו הוציא מספר חיבורים מרתקים ומענינים במיוחד. מרן החזו"א עודד אותו תדיר להוציא את חידושי בדפוס, וכך ברחמיהם של יהודים טובים שהכירו בצורך הנפשי להביע את רוחו העילוית אשר קננה בקרבו, תרמו לו (או הללו לו כפי שטרח לציין בגוף החיבור) כספים להוצאת הגיגיו, אלו היו חי' דושים מופלאים בש"ס ובפוסקים, מעורבים בפתגמים שנונים והגיונות באגדה ובמוסר, ואף מעט בחכמת הנסתר, שם מצא גם מקום לשפון מרוות על אי אלו דברים שהרגיזו אותו בחייו הקשים, וכן על מצב המדינה ועל ראשיה, על פולמוס הפיצויים מגרמניה ועוד. כל אלו כתובים בקיצור נמרץ, בלי סדר, בעב' רית מתובלת ביידיש, קונטרסים אלו הם לקט מתוך מחברותיו, והם נמסרו לדפוס כפי שהם. וכפי שהוא עצמו היה כותב את חידושי ובאמצע "צצו" בראשו רעיונות או זכרונות והוא מיהר לרושםם במחברת, וכך יצאו גם קונטרסיו שבדפוס...

מענין למצוא שם מספר שמות של בחורים שהביא דברים משמם שלימים התפרסמו כתלמידי חכמים נודעים (מהם: הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ אב"ד פ"ת, ויבלח"ט א הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א ועוד).

שמות החיבורים מרתקים במיוחד ומאפיינים את הכותב: "משא דומה" (מתוך הפסוק בישעיהו כא, יא) "רגש מקבר" (מתוך פיוט לראש השנה). בשמות קונטרסים אלו התקיים "יזכיר לו יום המיתה". קונטרס נוסף, "עולם גדול עולה ועולם קטן שוקע". לחיבורו זה האחרון הקדים מילים גדולות ונפלאות בשבח ומהות החיבור: "האנושיות הגדולה בשירת התורה... בגילוי חידוש התורה, עומק נועם הלכה ואגדה, עינוגם ועידונם, תלמוד רומי, מעיקרי המהות והמשפט העברי הקדום, מאסף כל היצירה התורנית של גלות רומי עד המדינה, בתוך יצירה אדירה של הגיון הישיבה האחרונה", אכן החיבור עצמו מחזיק רק כשש עשרה עמודים ואינו אלא חלק קטן מחיבור גדול שלא יצא לאור.

מבין השיטים של חיבורים אלו אפשר ללמוד מעט על קורות חייו, שם הוא מספר על תחילת לימודו בישיבה, משם ניתן ללמוד על גילו המדויק, וכן מספר שם שאת כל "תלמודו

קלסתר פני אביו. תמונה נדירה של אביו הגר"ם רבינון אב"ד רדישקוביץ בצעירותו

באגדה" רכש תוך כדי אכילה, עד שחבריו בולוויץ אמרו שהם אוכלים לחם בלי כלום, ואילו הוא אוכל "לחם עם מדרש"...

ומברך המוציא על מדרש...

בחיבור נוסף שהוציא "גחלי אש" שוטח ר' יענקל את דעותיו כמשנה סדורה על המצב העולמי, על המלחמה והשלום בעולם, על אמריקה והקומוניזם ועוד, דברים מענינים שמקורם מתוך דברי תורה.

כמו כן התפרסמו ממנו זכרונות מענינים שכתב ב"ספר קהילת רדישקוביץ" שיצא לאור על ידי אחיו.

כל חיבוריו שיצאו לאור אינם אלא חלק קטן מכתביו הרבים שעוד נותרו בכתב יד, (למשל, הקונטרס "רגש מקבר" אינו אלא מאמר אחד מתוך מאמרי הספר שלא יצאו לאור!)

הג"ר יעקב רבינון ז"ל

מאות איש רבנים וראשי ישיבות השתתפו אחמול בהלווייתו של ה' עילוי האפורסם רבי חיים יעקב יצ' חק רבינון (ראושיקיצער) ע"ה ש' נפטר השבוע בפרדס הנה.

המנוח נולד בשנת ה'רס"ו לאביו הגאון הנודע רבי מאיר רבינון ז"ל צ"ל אב"ד ראדשקוויץ, בניל צעיר נחפרסם לבצל כשרונות יוצאים מן הכלל, ונשלח ע"י אביו לישיבת ה' לודין שם למד כשש שנים משם עבר לכהן כראש ישיבה בעיר מור' לרתו ובין תלמידיו מאותה תקופה נמנה הגאון ר' יעקב רודרמן שלי" ט"א ראש ישיבת בלטימור, לאחר מכן המשיך בלימודיו בישיבות סלון פוניבז' ועוד, עלה לארץ לפני 30 שנה והתגורר בירושלים ולאחר מ' כן — בבני ברק.

כל ימיו לא מש מאהלה של תור' רה והיה סמל במסירות נפשו ל' חוריה ולחכמה כשהוא מסורבל ב' סבל ויסורים. לאחרונה חלה והוכ' גם ע"י משפחתו למושב זקנים ב' פרדס חנה עד שנלב"ץ השבוע, ה' שאיר אחריו עשרות חיבורים בה' לכת ואגדה המצטיינים בחריפות ו' בקיאות.

נפולול חברים. מדבר בלימוד עם תלמידי ישיבות

דר הסמוך, שיבוא לשמוע... ואז הוסיף ר' יענקל, ואני אומר עוד, שבעצם אין ספר שלו, אלא הוא עבר על הראשונים, ובכל מקום שראה "א שטיקל קצות" הכניס לספרו... הוא היה אומר מפני מה ספרי הראשונים דקים ואילו ספרי האחרונים עבים? אלא, שהמוח הוא כמו כלי שמכניסים לתוכו, ומה שלא נכנס כותבים בספרים, הראשונים היו בעלי מוח גדול ולכן לא נשפך הרבה, ומה שאין כן האחרונים... נוהג היה לבטל בחריפות אלו שאמרו דברים לא מובנים ולא נכונים, והיה רגיל לומר באירוניה שבשמים לא יודעים ללמוד. שהרי בכל מקום שהמחברים כותבים "מקום הניחו לי מן השמים להתגדר בו" בדרך כלל הרי זו 'עמרצות' גמורה... פעם ביושבו בכולל חזון איש צדה עינו את מרן הגר"ח קניב סקי זצ"ל שהיה אז אברך צעיר, יושב והוגה בירושלמי. ר' יענקל פנה אליו ואמר לו, נו, תגיד משהו. ר' חיים למד אז נושא סבוך והציע לפניו שאלה. חשב ר' יענקל והציע תשובה חריפה, או אז "הפתיע" אותו ר' חיים שהירושלמי אומר תשובה הפוכה, נענה ר' יענקל, הו! הירושלמי יודע ללמוד!

וישחק ליום אחרון

במשך השנים התגלגל ממקום למקום, היה שוכר לעצמו חדר קטן למגוריו, בעיקר בירושלים, תקופות ארוכות התגורר באחד מבנייני ישיבת מרכז הרב שהיתה אז על יד רחוב יפו, שם היה לו חדר קטן.

במשך כמה שנים התגורר בביתו של הגאון רבי שלמה פיישר ראש ישיבת אתרי, שהשכיר לו חדר קטן בביתו, אלא שבהמשך משגדלה המשפחה נאלץ ר' שלמה להוציא אותו מהדירה, לר' יענקל היה כמובן קשה לעזוב מקום מגורים נח שכזה, ולא נותרה הבריירה, הוא סידר לו שוב חדר בישיבת מרכז הרב, וסייע לו לצאת. עם זאת, חשש ר' שלמה שמא חלילה נותרה קפידה בלבו של ר' יענקל, לפיכך הלך במיוחד לבקש ממנו מחילה. כשהלך לקח עמו את בתו הילדה, משראה את הילדה התרככו פניו, ואמר לר' שלמה: בגלל הילדה אני מוחל לך. הילדה היתה מנקה את חצר הבית, וכך היתה מנקה את מפתן דלתו של ר' יענקל שהכיר לה טובה, ואף היה נותן לה מטבע בכל פעם שראה שמנקה. ולפיכך הסכים למחול... אלא שר' שלמה חשש שלא היתה זו מחילה בלב שלם, ולאחר פטירתו עלה לקברו חלץ מנעליו וביקש מחילה.

למרבה הפלא, למרות צרותיו הרבות ומצבו האומלל זכה להאריך ימים, והיו ימיו כשמונים ושש שנה, באחרית ימיו הוצרך לעזרה ועבר למושב זקנים בפרדס חנה ותקופה קצרה לאחר מכן הוא נפטר ב' שבט תשכ"ו, אף אחד ממקורביו ומכיריו לא ידע על פטירתו, ואז בהשגחה מיוחדת החליט הגר"ש שלמה נתן רענן מרבני ישיבת מרכז הרב לבוא לבקרו בבית האבות לשמח אותו לרגל יום הולדתו. ואז נודע לו כי כבר לפני יומיים הסתלק לבית עולמו, היתה זו השגחה מיוחדת, שכן הצילוהו מבזיון ר"ל, הרב רענן מיהר להעביר את מיטתו לירושלים.

בהלווייתו השתתפו מאות רבות מבני הישיבות ומגדולי התורה שהכירוהו, ביניהם ראשי ישיבת חברון, הגר"ח שמואלביץ, הגר"נ פרצוביץ ועוד רבים. בהספדו של הגאון רבי שמוחה זיסל ברוידא ראש ישיבת חברון אמר דבר נפלא: ראה זה פלא: במשך רבות בשנים חי ר' יענקל חיי דחק וצער, התגלגל ממקום למקום מבלי תנאים נוחים, היה ישן לעיתים על ספסלים בישיבות או בחדרים קטנים שמצא לשכור בזול, ועם כל זאת האריך ימים, ודוקא כשהגיע אל המנוחה והנחלה לבית האבות, שם היו לו תנאים מצוינים כבבית מלון, והיה מי שדאג לכל צרכיו, דוקא אז נפטר מיד? אלא, רואים בחוש, שהתורה היא שהחזיקה אותו בחיים, ומשלכחו אותו מהתורה כבר לא יכל לחיות! וכלשון הרמב"ם "וחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה הם חשובים!"

ר' יענקל נטמן בהר המנוחות כשעל מצבתו נכתב: "הרב הגאון עילוי בכשרונותיו". יהי זכרו ברוך.

מקורות: מכתביו שיצאו לאור, כתבי ידו, ומהגאונים: רבי יעקב פרידמן ראש ישיבת תפרת, רבי אברהם נח פאליי מש" גיח ישיבת תורה בתפארתה, רבי בן ציון כהנא שפירא, משפחת הגאון רבי שלמה פיישר, תלמידו רבי יוסף שימל ועוד ת"ח מזקני בוגרי ישיבת חברון מאותם שנים.

בקשה: כל מי שיש תח"י חידו"ת ועובדות וכדומה מהנ"ל נא לפנות למייל S0527189446@GMAIL.COM

יש לו מנה רוצה מאתיים

עני מרוד היה ר' יענקל וכך אמר על עצמו, בפרק שירה נאמר שהכלבים אומרים "בואו נשתחוה ונכרעה... לפני ה' עושנו", הכלב יודע שהוא לא שווה כלום, והוא מרגיש שהוא חי, אומר תודה, וכך אמר על עצמו, אני עני מרוד, כמו הכלב, וה' זיכה אותי לעלות לארץ ישראל וללמוד!... כך היה מודה לקב"ה.

הגאון רבי שלמה פיישר סיפר, שראה אותו מתפלל בדביקות עצומה ובדמעות שליש, ושאל אותו לאחר מכן על מה ביקש כל כך? ר' יענקל הפתיע אותו: ביקשתי על עניות! ר' שלמה השיב תומם, הרי אין עוד הרבה עניים כמך. כן, השיב ר' יענקל, אבל יש לו מנה רוצה מאתיים... עם זאת לא יכול היה לראות עניים ומסכנים, בפרט שהוא עצמו היה גלמוד הרגיש והבין את כאבם של אלו, והיה משתדל לעזור לאי אלו מסכנים שהכיר. מבני משפחתו של הגר"ש פיישר שמענו, שלא הרחק מביתם התגוררה משפחה אחת שלא היתה ענייה במיוחד, אלא שלר' יענקל נראה היה שהם עניים, וטרד לתת להם בקביעות סכום כסף שהשיג.

עילוי בכשרונותיו. מצבת קבורתו בהר המנוחות בירושלים

קונטרסיו שיצאו לאור (לפחות ששה ואולי יותר) לא משקפים כלל את כתביו הרבים שנותרו בכתב יד, שהם אוצר בלום של חידו"ת חשובים בכל חלקי התורה, בש"ס בהלכה ובאגדה, עם שמועות רבות מגדולי הדורות, ביניהם הנצי"ב והחזון איש ועוד רבים. בעבר נעשו נסיונות על ידי רבני ישיבת מרכז הרב (שם התגורר במשך תקופות ארוכות) להוציא את כתביו במהדורה ראווה, ולמעשה לעת עתה עדיין לא יצאו הכתבים, מי יתן ויצאו כתביו הרבים לאור עולם.

"דברי חפץ" או "יושר ואמת"?

הגאון רבי שלמה פיישר הביא משמו ביאור בדרך במליצה על הפסוק "ביקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב יושר דברי אמת" שהוא רצה לומר רק מילתא דבדיחותא, ולבסוף יצא מזה יושר ואמת... לא נחטא לאמת אם נאמר שאת הדברים האלו אפשר לקרוא על "פניניו" של ר' יענקל; מהם נאמרו לשמח לבבות ומהם כתלונות מתוך ייסוריו, אך יש בהם דברים רבים ישרים ואמיתיים ומהם דברים משמחי לב. כמובן שלא כל דבר אפשר להעלות על הכתב, מפני חריפותם ומפני כבוד המתים והחיים, ובבחינת מה שאמרו ש"לא כל מה שאומרים כותבים..."

חלק מאמרותיו באו לאור מצבו האומלל, אם שאמרן לאור מעשים שהיו, או בכלל בגלל רגשותיו הסוערים לאור מצבו ויחס הסובבים אליו, אך ברובם מתובלים היו בדברי תורה כדרכם של תלמידי חכמים ששיחתם תורה היא וצריכה לימוד.

בעל יסורים גדול היה, ובכתביו כותב על מאמר חז"ל "יסורי רים של אהבה שאין בהם ביטול תורה", כלומר, יסורים ש"אפשר ללמוד מהם"...

הגאון רבי משה שפירא סיפר שפעם אחת פגש מתפקד אחד את ר' יענקל, וראה אותו בסבלו, שאל אותו המתפקד, עדיין אתה מאמין? שוטה שבעולם, השיב לו ר' יענקל, וכי אם לא אאמין הוא לא יהיה...

כאשר שמע אחד צועק אוי טאטע טאטע! אמר לו, כאשר תתיחס אל הסובבים אותך כאחים, אז יתחס אליך הקב"ה כבן... והביא את הפסוק בירמיהו "הלא מעתה קראת לי אבי", הא כיצד אפשר לדעת שאדם מתייחס אל הקב"ה כאל אב? כאשר אדם מתייחס ליהודי אחר כאל אחיו, או אז מתברר שהקב"ה הוא אביו!...

כך ספרו מעשה: נוהגים לעמוד באמירת ויברך דוד, ור' יענקל לא טרח לעמוד, אחד תמה באוזניו למה הוא יושב בין העומדים, ור' יענקל נענה באירוניה: זה שאני יושב בויברך דוד אכפת לך, אבל זה שאני יושב כבר שנים רבות בלי משפחה ובלי פרנסה זה לא אכפת לך!...

סיפר פעם: מעשה ביהודי שהעלה לשמים וביקש להיכנס לגן עדן. שקלו את מעשיו, עברו איתו על המצוות והעבירות, והתרצאות היו לא טובות בכלל. בייאושו פנה היהודי אל הקב"ה ואמר לו: "ביי היטלר בין איך געווען א ייד, און ביי דיר גישט?" עבור היטלר הייתי יהודי ועבורך לא? ענה הקב"ה: "הלכה כהיטלר"!!... ושערי גן העדן נפתחו לפניו!...

והיה רגיל לומר, הייסורים הגדולים ביותר שהיו לאיוב היו מכך שישנה דעה שאיוב לא היה ולא נברא...

תנאי החתימה:
 כתיבה: לשנת 560 ס"ל. חצי שנה 550 ס"ל.
 במגזית לשנת 550 ס"ל. כלליה: במסגרת 3.50 דולר
 בשאר העיתון 1.50 דולר.
 במסגרת העיתון הנמכרת 2 דולר.
 מסמכים וכתובות שאינם נכונים אינם נכונים
 הסוכה לאור: אגודת ישראל, סניף ירושלים
 הקניין הראשי: הרב משה בלויא
 הקניין השני: משה נליקמן-פרוש
 רשום: ארץ-ישראל - ירושלים
 Red. KOL ISRAEL P.O.B. 776
 Jerusalem, Palestine
 Tel. 4451
 מסמכים נכונים לתקן: מסמך 8 ער 11 לחצי
 זמן הדלקת הנרות (לפי שנת הקיץ):
 ירושלים ותחילת הקיץ: ערשק 7.11 מוצאי 8.31
 תל-אביב: 7.29 * 8.27
 חיפה: 7.22 * 8.32

קול ישראל

אורגן היהדות החרדית בארץ-ישראל
 יו"ל פעם בשבוע

לתשומת לב המנויים.
 נתקבלו תלונות בקשר עם קבלת
 חקתון הסתאור שלא באשמתנו.
 הננו להודיע בזה כי אנו נוקטים
 בצעדים מתאימים לחקון חספנות, אנו
 עוסדים בקשר עם סנהלי הדאר בארץ
 לשם סידור מתאים.
 רצוי מאד שכל מנוי הסקבל את
 חקתון אחרי חשבת יודיע לנו בכרטיס,
 ואנו נקביר את התלונות לסנהלי הדאר
 כדי לזרז אותם בסידור כחיר וחקון של
 חקתון.
 יש להרגיש שהחקתון נשלח סירושלם
 בזמנו ובכח אחת לכל המנויים וכל איחור
 אינו באשמתנו.

מגזרת אגודת ישראל: לפתור ברוח התורה והמצוה את השאלות השונות אשר תעלינה יום יום על הפרק בחיי עם ישראל.

בית ירושלים שנה עשרים ושנים נלון ליה, יום חמישי פר' בחיקותי כיב אייר תשנ (דף היוסי כיב קנב) (נלון בורד 12 סיל) [Jerusalem, Vol XXII, No. 35 (1088) 27 May 1943]

שוב פעם על דעת עצמו

ועד הלאומי הכריז על שבתון כללי ביום י"ב סיון, ועל **החתמת פטיציה** על ידי בוגרי הישוב. שוב פעם לוקח לו ועד הלאומי הזכות לנסות הטלת מרותו על הצבור מבלי להמליך בו. הוא רואה א"ע כמיופה כח של הצבור הנמצא בארגון כנסת ישראל. אם צבור זה מקבל על עצמו מרות זו - יערב לו, אבל אם הוא מנסה לקחת לו זכות של מיופה כח ומטיל מרות גם

על חלק הישוב, שאינו מאורגן בכנסת ישראל ושהוא מאורגן באגדת ישראל, זהו כבר יותר מדאי. אנו זוכרים שועד הלאומי הכריז כבר פעם לפני כשנה על החתמת ה"שוב" על פטיציה בשם "עצמת הישוב", וגם אז לא נמלך ביישוב, ובכל אופן לא נמלך בחלק מסוים ביישוב, האם יהי סופה של פטיציה זו כסופה של לפנייה?!

הסנונית השכורה

רדית, ידעו בלי ספק את אשר נגלה להרבנים הנ"ל. יותר מיוהרא לצאת גלוי נגד כל גאוני ישראל ולעבור על דברי חכמים.

תגובת הגולה על עושק ילדי הקדושים

טלגרמה מכ"ק האדמו"ר מליובוויץ שליט"א אני ועוד 279 רבנים ששמותיהם שלחתי לכב" ע"י הדאר מפצירים בו להמשיך במחאה נגד הסוכנות להצלחת המאמץ בלי שום פשרה כלל וכלל. יהודי אמריקה וקנדה מלאי התמרמרות נגד הסוכנות ונשמעות הצעות לדרוש הפסקה צבורית של העזרה הכספית לסוכנות ומוסדותיה, עד אשר תקיים במלואן את דרישותינו ללא פשרה. חזק ואמץ בשם ה'!

בברכת התורה
 הרב שניאורסון (-)

החרמת קרן היסוד על ידי רבני בריטניה

ועידת הרבנים בבריטניה החליטה לפנות בדרישה לקהלות ובתי כנסת להחרים את מגבית קרן היסוד המתנהלת עכשיו בבריטניה. הנימוק להחלטה זו הוא "שיכון ילדי טהראן בסביבות בלתי דתיות" ב. לוקר הביע בנאום את התנגדותו הנמרצת לכך.

הרה"ח ר' שאול יצחק פריינד ז"ל

ר' שאול יצחק פריינד
 מחרדי ירושלים וזקניה, מרן שליט"א וראשי העדה החרדית. בן שבעים ושנים ה' במותו. תנצב"ה.

ביום הראשון ליותה ירושלים למנוחתו האחרון נה את הרב החסיד מזקני בני' מוהר"ר שאול יצחק פריינד ז"ל.
 המנוח ז"ל היה בנו של הרב הגאב"ד מבאבסא זצ"ל, וזכה להיות עם אביו בבית הגה"ק מצאנו זיע"א, אביו זצ"ל השריש בו מדה גדולה של חסידות ויראת שמים, וכל שעויותיו הפנויות שקד בהתברר דדות על התורה.
 המנוח ז"ל היה מחונן במדה של פקחות, רבים השכימו לפתחו להתעץ עמו, ולקבל ממנו עצה ותושיה. והוא היה מתאמץ תמיד לענות בסבר פנים יפות לשואליו ודורשי טובתו.
 הוא הי' מבין הראשונים שסחרו בירושלם עם עבודת הקדש, ספרים ושאר דברי קדושה, ונשא ונתן באמונה והתרחק מהתרמית והדומה לה.
 את בניו גידל לתורה ולמצוות ברוח ישראל סבא. הוא היה חבר ההנהלה של העדה החרדית. לפני כמה ימים נסע להבראה בטבריא, והנה נפטר שם פתאום לדאבון מכיריו ואוהביו המרובים. בהלויותו שהתקיימה בירושלם השתתפו רבים

הודעות יציאה מועד הלאומי

בחודש אייר זה נמסרו ע"י משרד מרכז אגדת ישראל בירושלם, לועד הלאומי, והעתקות למושל המחו, יותר משבע מאות וחמשים הודעות יציאה. בהן ערך 200 מירושלים.

סיום?

זוהי לא הפעם הראשונה שהרבנות הראשית דוקרת סכין בגב היהדות החרדית בעצם ימי התאבקותה, בשעה המכרעת. בני ארץ יש- ראל זוכרים מקרים רבים כאלה, ודקירה זו לא היתה בשבילים הפתעה. הם חזו אותה מראש. הם ידעו שלא האישיות היא המכרעת ברבנות הראשית, כי אם המוסד, המשרה, והמוסד הוא מוסד של "כנסת יש- ראל", מוסד שהוא כפוף להחפשים, לועד הלאומי ולהסוכנות היהודית, ותלוי בו... והלא ידוע שדוקא אישיות חשובה במוסד זה לחמה בחרף נפש למנוע חלול השם זה, עד אשר וויתר ברגע האחרון, תחת לחץ, על עמדתו והצטרף שלא לרצונו אל חותמי התלגרמה.
 יש להצטער על שגדולי תורה של היהדות החרדית הלכו שולל אחרי תוחלת ממושכה שהביאה לידי סיום אומלל שכזה, ואשר עלתה להיהדות החרדית באלף ילדי קדש, שעלו כבר לארץ, ובכמה אלפים אשר עתידים עוד לעלות בע"ה.
 סיום? לא, התחלה.

נסתיימה פרשת ילדי טיהרון, הרבנות הראשית סתמה את הגולל עליה הניחה את המצבה על הקבר הרוחני של קרוב לאלף נפשות טהורות. גדולי ישראל מחו, דרשו, תבעו, הרעישו את הגולה, האמבטי בגולה היתה רותחת, ונדמה היה לרגע שהמעוות עוד יתוקן, שלא יחרוך רמיה צידו, שעוד מאות ילדים וילדות ישתחררו מבית האסורים הרוחני, ויהיו מושבים אל התורה, אל המסורה, אל שאיפת הוריהם הקדושים בעולם העליון. נדמה היה שאנו עומדים לפני הצלה רוחנית של אלף ילדי ישראל אלה. הגולה הגיבה, הגולה תבעה, דרשה, וברגע האחרון והנה מתלאה, הרבנות הראשית התאספה, ובדרך דיפלומטית, ובלשון למודים, הכשירה את עושק הנפשות. היא נתנה ידה לתוך האמבטי הרוחת וצננה אותה. היא נכנסה במו"מ והמו"מ יסתיים. כנראה יחד עם **ועידת החקירה** המובטחת מלפני שלשה חדשים.
 שמא דברה הגולה פעם קשות, ושמא איימו פעם על הפסקת העזרה לקרנות, אם לא יתוקן עושק הנפשות, דורשת הרבנות הראשית לא לעשות זאת.

בס"ט   כספוס הזמנה פרשית   ובמז"ס
 קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה
 חיים טודרוס הרשלה   אלימלך גולדבלט
 ורעיתו - ירושלים   ורעיתו - בני ברק
 מתכבדים להזמין את כל קרוביהם וידידיהם
 לשמחת כלולת בניהם היקרים
 החתן   הכלה
 ישראל זלמן   עקיב מ י נ ה
 שתחיים אייה ביום ד' פ' בהעלותך י"ג סיון
 תש"ג בשעה 3 אחה"צ. בבני ברק בבית הרב
 הגאון וכ"י מרן יעקב לאנדא שליט"א אב"ד
 דבני ברק
 קבלת אורחים עד שעה 6 אחה"צ
 המזן לסלגרות: הרשלה - גולדבלט בני ברק

קול ישראל

השבוע לפני 80 שנה

ידיעות ומודעות נבחרות מתוך עתון 'קול ישראל' שבארכיון מרכז אגודת ישראל בירושלים
מ. ב. ש.

לקסיקון מושגים והתרחשויות

החתמת פטיציה

עצומה, היינו: פנייה כתובה, החתומה בידי אנשים רבים, לרשות, מוסד, ארגון וכד', בדרישה לשנות דבר מה. כך היה באותה שעה בעצומה שפירסמו על שפך דם אחינו בגולה

ועדת החקירה

למרבח הלעג היתה זו "ועדה מטעם" כשללא בוש פירסמה הסוכנות על הקמת "הועדה לבירור טענות בקשר לעלית ילדי טהראן". חבריה היו אלו שהואשמו בהתעללות בילדים

הגאב"ד מבאכטא

הגה"ק רבי אלכסנדר סענדר אברהם צבי פריינד (פטרפריינד) אב"ד ניר-באכטא. מתלמידיו המובהקים של הגה"ק ה'דברי חיים' זי"ע. בשנת תר"מ עלה לארה"ק וחי בה כ"ו שנה

משה גליקמן-פרוש תלמוד תורה אונגרים

תלמוד תורה וישיבת בתי אונגריין - שומרי החומות בירושלים

על כל אחד ואחד לדאוג שהמלמדים הממלאים את תפקידם מתוך מסירות יוצאת מן הכלל יקבלו את משכורתם, כי אי אפשר לדרוש היום חרפת היהדות החרדית.

אין ספק כי כל מוסד ומוסד עמוס הוא בחובות שונים אשר הוא מוכרח למלאותם, אבל כאשר כל אחד יעשה את החשבון שבסכום פשוט שהוא יתחייב לתת עד אשר ה' ישלח לנו את עזרתו והמצב יוטב התלמוד תורה תשוב למצבה הקודם שאף פעם לא פנתה לעזרה למי שהוא.

והנדיבים בעם צריכים כל אחד ואחד להביא את תרומתו, תרומת הצלה, להציל את המוסד מסגירה. כל אחד ואחד צריך להיות בפעולה זו עושה ומעשה. לא תכן סגירת מוסד תורני בעיר הקדש ירושלים, אשר אין ספק כי לו היו באים לעזרתם לא היו מגיעים לידי מצב איום כזה. אל נא לעמוד מרחוק בשעה זו שמא ימית סגירה על מוסד תורני עתיק יומין. והחובה לא רק על תושבי ירושלים, אלא על כל הישוב בארץ ישראל. כולם צריכים לדאוג את עצמם אחראים לקיומו של מוסד תורני בירושלים. מנהלי המוסדות! חובה קדושה מוטלת עליכם, אתם צריכים להיות המעוררים ואתם צריכים לקרוא לאספה אשר בה יסודר ויבטח בעזה"ל קיומה של התלמוד תורה, הביאו את תרומתכם בעוד מרע ובזה תתנו האפשרות להמוסד הקדוש והענקי למלא את תפקידו הנשגב כאשר עד עתה, והיה זה לברכה להיהדות החרדית בעיר קדשנו.

ולדאבוננו אין בין ראשי היהדות החרדית באמריקה האיש או האנשים אשר ידרשו את חלקה של היהדות החרדית בהכספים הרבים והנאספים עתה לחיזוק הישוב היהודי בארץ ישראל ומוסדותיו. אין זה סוד שהמוסדות של הציונים מתנהלים ביד רחבה והם יש להם האפשרות להוסיף לפקידיהם ולהמורים שלהם תוספת יוקר מדי חדש בחדשו ובשעה זו יושבים מנהלי המוסדות החרדים ומצטמקים ורע להם.

אבל אין ספק כי גם אם כל המוסדות סובלים עתה, אבל אין סכנת סגירה מאיימת עליהם, את זה מודים כולם. אבל התלמוד תורה של כולל "שומרי החומות" עומדת לפני סגירה ח"ו. במלים יותר ברורות, אנו עומדים לפני מצב שיכול להיות שבירושלים יסגר על מסגר מוסד תורני, אשר הוא היה והוא הנהו ויהיה גם להבא אחד מיסודי היהדות החרדית! המותר לנו לעבור בשתיקה על מצב כזה? אנו פונים אל כל מנהלי המוסדות ומבקשים מהם שלא תהא כהנית כפונדקית, אם בשוק המסחר יקרה שאחד הסוחרים עומד ליפול האם לא באים כל הסוחרים לעזרתו? האם לא יושבים חבריו במסחר ומחפשים דרכים איך להקימו ומקיימים "וכי מטה ידו והחזקת בו" ולא נותנים לו ליפול שאז אי אפשר יהיה להקימו מחדש. כן עליכם מנהלי החור בה לשבת יחד ולסדר שהדבר הראשון צריך להיות ברור ומוחלט שהתלמוד תורה לא תסגר, וכי הילד דים לא יתפורר, ומובן מאליו שחובת קדושה מוטלת

לפני סגירה?

מפה לאוזן נמסר שהתלמוד תורה של כולל שומרי החומות בירושלים עומדת היום או מחר לפני סגירה ח"ו.

לא פעם עמדנו מעל עמודי עתוננו על המצב הקשה שבו נתונים התלמוד תורה וישיבת חתם סור, הסברנו את סיבת המצב הקושי שלהם ביחוד, אם כי גם יתר מוסדות התורה והחסד של היהדות החרדית נמצאים במצב בלתי מזהיר. הסיבה היא מפני שלפי המצב עובדא היא שמוסדות אלו היו קיימים במשך כל הזמן, עשרות בשנים, על נדבות מאחינו החרדים במדינות הונגריה, טשכיסלובקיה, אוסטריה, ועוד מקומות במרכז אירופא, לא היו להם כמעט מקורות הכנסה חשובים מחוץ למדינות אלו, ואפשר להבין לכל אחד ואחד שעם פרוץ המלחמה נפסקו כל הקשרים של ארץ ישראל עם מדינות אלו שהן נחשבות כהיום למדינות האויב, אשר לפי החוק אין אפשרות אף לקשר מכתבים ומכש"כ שאין אפשרות של משלוח כספים מהתם להכא, משום כך המצב של מוסדות אלו קשה מאד. דברינו הועילו במידה ידועה לעורר מפעם לפעם את הקהל שיתבוננו אל המצב הקשה של מוסדות תורה או, נתקבלו תרומות שונות מגדיבים שונים, אבל כל אחד יבין כי לא בזה יושעו המוסדות הענקיים האלה.

בחרף העבר חשבנו שהנה עומדים אנו לפני סידור ידוע לקיום התלמוד תורה והיתה הרווחה בחוגי היהדות החרדית. גדולי התורה בירושלים פנו אל כל מוסדות התורה והחסד בירושלים שהם יתחשבו עם המצב הקשה באופן מיוחד של התלמוד תורה. וכל מוסד ומוסד יתן מקופתו סכום ידוע בכל חודש למען החזקת את התלמוד תורה של כולל "שומרי החומות". לכבודם של המוסדות צריכים לציין שכמעט כולם נענו לקול הקריאה.

עתה שומעים אנו שהמצב הורע שוב פעם, אין אנו נוקמים במאמרנו לפרטי המצב, אפשר מאד שהתמיכה של המוסדות איננה מספיקה, ואפשר מנהלי המוסדות חשבו את תמיכתם לזמן עראי אבל לא לדבר קבוע. מטרוננו עתה היא שאין שיהיה המצב אם נולד גורם זה או אחר, שחובת כל הגורמים להסיר את כל המכשולים וכולם יחד יקומו לעזרת המוסדות הקדושים.

צר לנו שאנו צריכים לדבר היום על שאלה של החזקת מוסדות חשובים אשר עומדים ח"ו ליפול, בשעה שהחפשים הולכים וכובשים עמדות חדשות מיום ליום, לקופותיהם זורמים עשרות אלפי פונטים למען החזקת הישוב היהודי בארץ ישראל והיהדות החרדית מודרת הנאה מכל הכספים האלו,

„אחיעזר, חברה למימון ולבנין בע"מ" תל אביב
(ביסודת ש"ל חוג אחיעזר" שפי פואני בא"י).

פודיעה בזה, שנרכש כבר ק"ל ידיתה שטה אדסה נוסף בקרבת „קרית אחיעזר" קיש הנרחב וציל הפקטונים ברכישת מנרשים סחבקים לפנות בהקדם האפשרי לסדרנו ברה נחישאנן 33, בשקת הקרב כ"ד-10

ישיבת האדמ"ר מטשאקאווע שיט"א
על שם „דברי חיים" וצוק"ל פניה-ק ירושלים ת"ו
ימשתתפים אנו בצער ובלבול דורים ומביעים בזה ברכת תנומין לכל המשפחה הכבודה והרוממה בירושלים. בהלקח מאתם ראש המשפחה, הרה"ג החסיד, הוקן הנכבד, וחכם בישראל, בגש"ק, וך וישר פעלה רבי **שאוול יצחק פריינד** ז"ל
— אחד מראשי גבאי ומיסדי ישיבתנו הקדושה —
זכות התורה, זכות עבודתו בקודש עמנו לשם שמים, וזכות אדמ"ר הגאון הצדיק, קדש הקדשים, ה' ר' ב' י' מ' צ' א' ג' ו' וצוק"ל אשר עוד זכה להסתופף בצל קדשו, ואשר על שם קדשו נקראת ישיבתנו הקדושה, יגן עליה ותנצחיה.
הנהלת ישיבת „דברי חיים" ירושלים.

הזמנה
בזה הננו סחבכים להזמין את קרובינו וידידינו, להניחת חסיד מצרתי של כנו הוקר **כר ישראל אהרן ניי**
שחפכים איה ביום ה' י"ד סיון חשיג ככיתנו 'כתי ניישין מספר 7 צכי קפצין ורעיהו

ברכת מול טוב
לחברי ההנהלה העסקנים הנכבדים **תרחיג ר' נפתלי פרוש שליט"א**
הרב **משה בלויא שליט"א**
לארשי נכדתה מרת ה' ד' ס' ה' תת"ו — חניכת מוסדנו ולהמורה מרת חנה ש' י' נ' ב' ר' ג' ר' ג' לארשיה. יוננו לבנה ביתן בכל טוב ברח התורה והמסורה. הנהלת בית החנוך בית יעקב הישן וחבר המורות

157 שנה של מסורת ייצור איטלקית מוקפדת מגיעה לעולם החסידי
כל סוגי הכובעים העגולים בעיצוב יוקרתי ועמידות היחודיים לבורסלינו

אלע חסידיים בורסלינו

ועכשיו במחיר השקה!
מלאי מידות מוגבל בתקופת הפתיחה

Borsalino
CHASIDISH
for ATICA

בורסלינו חסידיש

FLATBUSH
2917 AVENUE J
BROOKLYN, NY 11210
718-677-0100

CROWN HEIGHTS
267 KINGSTON AVE
BROOKLYN, NY 11213
718-773-0770

LAKEWOOD - SEAGULL SQUARE
1328 RIVER AVE · N° 9
LAKEWOOD, NJ 08701
732-886-8886

בני ברק
הרב קוטלר 3
03-5790640

ירושלים
רח' יחזקאל 29
02-5326652

ירושלים
רח' שטראוס 20
02-6241655